

บทที่ 9

กระบวนการสร้างต้นแบบ

9.1 การสร้างต้นแบบ

จากการศึกษาในเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการศึกษาในเชิงปริมาณด้วยการเก็บแบบสอบถาม พบว่าใช้หัตถ์ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน และพบว่าโรคอาจมีอยู่ในลักษณะโรคประจำถิ่น ชาวบ้านยังไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องใช้หัตถ์ที่พอที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมโดยเฉพาะในการร่วมมือกับภาครัฐกำจัดหรือควบคุมโรค เมื่อเกิดมีไก่อตายหรือโรคระบาดไก่อ ยังมีการไม่แจ้งหรือรายงานโรค เพราะกลัวว่าจะมีการทำลายไก่อของตนและไก่อในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง ปรากฏชัดว่ามาตรการควบคุมใช้หัตถ์ในระดับพื้นที่ ยังมีปัญหาเอกภาพทางความคิด และความไม่สอดคล้องกับวิถียังชีพของชาวบ้าน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานและร่วมมือกันจัดการป้องกันและควบคุมโรคใช้หัตถ์ ระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง และโดยเฉพาะระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่

เพื่อให้การดำเนินการจัดการป้องกันและควบคุมโรคใช้หัตถ์มีประสิทธิภาพและยั่งยืน การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์ผลจากข้อมูล ความเห็น สถานการณ์และวิธีปฏิบัติที่ดำรงอยู่ มาประกอบสร้างเป็นต้นแบบการจัดการอย่างมีส่วนร่วมโดยชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเฝ้าระวังและสื่อสารความเสี่ยงของโรคใช้หัตถ์ เน้นการรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านจึงเป็นต้นแบบที่ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมคิดสร้าง จากการสนทนากลุ่มพบว่าชาวบ้านจะยอมรับร่วมมือเมื่อมีการปรึกษาหารือและเป็นมติของหมู่บ้าน ภายใต้การนำของผู้ใหญ่บ้าน ต้นแบบจึงกำหนดให้หมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบหลักและดำเนินการในระดับชุมชน ทั้งภาวะที่มีโรคระบาด และภาวะที่ไม่มีโรคระบาด ต้นแบบจะอธิบายถึงการจัดการระบบรายงานโรคจากพื้นที่ที่เกิดโรค โดยชุมชนผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไปยังหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งระบุภารกิจในการจัดการเบื้องต้นที่ทางชุมชน อบต. สามารถปฏิบัติได้ เพื่อลดการแพร่กระจายของโรค และผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

ในร่างต้นแบบ ฯลฯ ร่างที่ 1 เสนอว่า ทั้งหมู่บ้านและตำบลเป็นสองหน่วยสำคัญทำหน้าที่ในการเฝ้าระวังทางอาการ รายงานและสื่อสารความเสี่ยง จนถึงจัดการควบคุมโรคเองได้ ด้วยการสนับสนุนจากหน่วยราชการส่วนภูมิภาค เพราะเป็นผลประโยชน์ และความปลอดภัยของชาวบ้านเอง ซึ่งการมอบอำนาจให้ท้องถิ่นและทำให้การบริหารจัดการในส่วนจัดการควบคุมโรคได้นี้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้จริง น่าจะเป็นเงื่อนไขสำคัญของความสำเร็จในการควบคุมใช้หัตถ์ในไก่อหลังบ้าน การให้ชาวบ้านด้วยกันดูแลปัญหา จะลดการหลีกเลี่ยงไม่ร่วมมือลงได้ และทำให้เกิดความเชื่อถือ

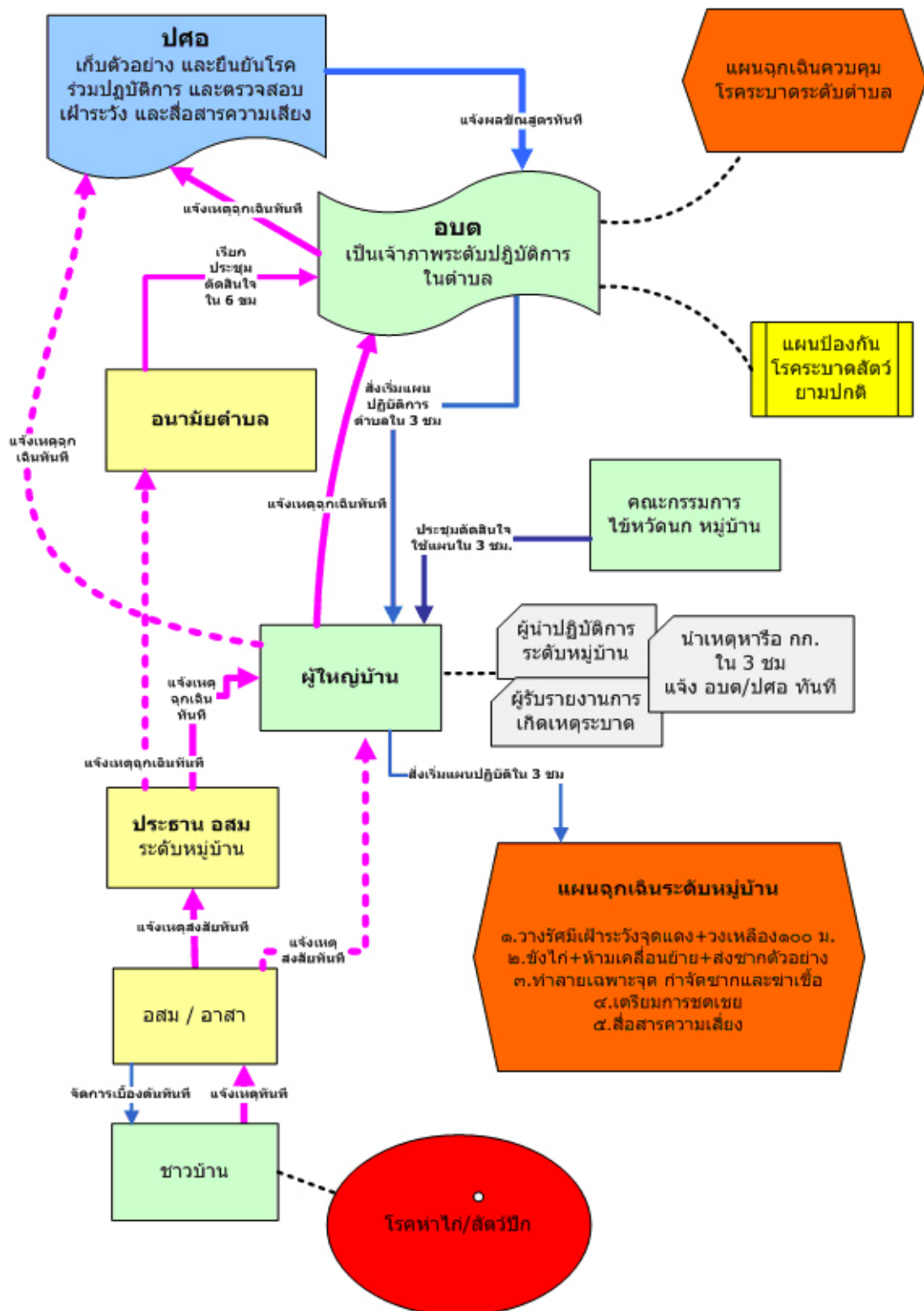
เพราะขั้นตอนโปรงใสรับรู้กันทั้งหมดในระดับตำบล หมู่บ้าน โดยให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำรับผิดชอบในระดับหมู่บ้าน นายกอบต. เป็นผู้นำระดับตำบล อสม.หรืออาสาสมัครในหมู่บ้านเป็นจุดแรกของการรับแจ้งเหตุ เมื่อเกิดโรคห่าไก่หรือโรคไขหวัดนก หรือเกิดกรณีสงสัย เพื่อให้ได้รับข้อมูลการรายงานโรคที่ครบถ้วนและควบคุมโรคระบาดไก่อื่น ๆ (จากการสนทนากลุ่มชาวบ้านเห็นว่า อสม.ทำหน้าที่นี้ได้ดี) ควรทำให้กรณีมีเหตุไก่อตายมากเป็นเรื่องผิดปกติ ที่ชาวบ้านและองค์กรรัฐต้องเข้าไปควบคุม ดังนั้นจึงได้เสนอให้ทำการเฝ้าระวังโรคห่าไก่ อันจะครอบคลุมโรคไขหวัดนกไปด้วย เพราะเมื่อสัตว์ปีกติดโรคแล้วจะมีลักษณะอาการ อัตราป่วยและอัตราตายคล้ายคลึงกันไม่สามารถวินิจฉัยแยกแยะได้ด้วยข้อมูลทางคลินิก และเมื่อมีการแจ้งเหตุรายงานโรคระบาดไก่อื่นๆ จะทำให้มีการตรวจสอบยืนยันทางห้องปฏิบัติการ ขั้นตอนหรือสายการรายงานโรคกำหนดให้ชาวบ้านรายงานตรงไปที่ อสม.ทันที เพราะใกล้ชิดกันที่สุด จากนั้น อสม. รายงานต่อประธาน อสม.เพื่อแจ้งเหตุต่อไปยังผู้ใหญ่บ้าน ร่างต้นแบบที่ 1 ที่นำเสนอนี้กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในการปฏิบัติ เป็นคนที่มีบทบาทหลักมากที่สุดในระดับหมู่บ้าน เพราะถ้าดูตามธรรมชาติของสังคมไทยผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้ที่ดูแลความปลอดภัย และชีวิตความเป็นอยู่ของลูกบ้าน เป็นผู้ที่สื่อสารใกล้ชิดกับชาวบ้านมากที่สุด และเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือและไว้วางใจ ยืนยันทั้งจากข้อมูลสนทนากลุ่ม และข้อมูลจากแบบสอบถาม รูปแบบนี้จะช่วยให้มีการคัดกรอง และป้องกันไม่ให้เหตุจำเป็นสมควรต้องรายงาน หลุดรอดจากการเฝ้าระวัง พร้อมกันนั้นปัญหาฉุกเฉินจะได้รับการดูแลจัดการโดยทันที อันจะทำให้สาเหตุการแพร่ระบาดได้รับการจัดการควบคุม ขจัดในขณะที่ยังเล็กอยู่ การให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นหลักในการจัดการเฝ้าระวัง รวมทั้งตัดสินใจดำเนินการควบคุมโรคในหมู่บ้าน และเป็นผู้แจ้งเหตุรายงานโรคไปสู่หน่วยเหนือ และเชื่อมโยงระหว่างหมู่บ้านกับ อบต. ยังเป็นการขอรับการสนับสนุน และกระตุ้นการทำงาน(activate)ของระบบและเครือข่ายเฝ้าระวังไขหวัดนก เป็นความร่วมมือและอิงอาศัยกันในวัฒนธรรมและระบบการทำงาน. ขององค์กรระดับตำบลอยู่แล้ว

ระบบ และเครือข่ายตามร่างที่ 1 นี้ เมื่อผู้ใหญ่บ้านได้รับแจ้งจากประธาน อสม.แล้ว ก็ จะแจ้งต่อไปยังอบต. อบต.ก็จะประสานต่อไปยังปศุสัตว์อำเภอ ในขณะเดียวกัน อบต.ก็ต้องเข้าไปดูแลรับผิดชอบในพื้นที่ ซึ่งในต้นแบบเสนอให้ อบต.เป็นเจ้าภาพปฏิบัติการในระดับตำบล เนื่องจาก อบต.เป็นหน่วยงานหลักในท้องถิ่น ที่ดูแลเรื่องคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของชาวบ้านทุกหมู่บ้านในตำบลนั้น (ซึ่งโรคไขหวัดนกถือว่าเป็นโรคที่อันตรายร้ายแรงสามารถติดต่อจากสัตว์ปีกที่เป็นโรคมาสู่คนและทำให้เสียชีวิตได้) อีกทั้ง อบต.ยังเป็นองค์กรที่มีงบประมาณ และบุคลากรเพียงพอ สามารถจ่ายค่าชดเชยที่ชาวบ้านยอมรับและ ดำเนินการควบคุมโรคในขณะที่ยังมีขอบเขตเล็กน้อยได้ รวมทั้ง มีความใกล้ชิด ทราบข้อมูล ปัญหา และเงื่อนไขแวดล้อมอื่นๆของชาวบ้าน และหมู่บ้านเป็นอย่างดี ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ควบคุมโรคระบาดตามกฎหมายด้วย

การรายงานโรคตามที่ได้เสนอในร่างต้นแบบที่ 1 จะมีความแตกต่างจากแบบปัจจุบันที่ ภาครัฐกำหนด คือ ระบบปัจจุบันวางบทบาทหลักไว้ที่หน่วยราชการโดยตรง ชุมชน และอปท. เป็นเพียงส่วนสนับสนุนและต้องเชื่อฟังเท่านั้น ดังที่กำหนดให้ อสม.ต้องรายงานไปยังสถานีอนามัยตำบล และสถานีอนามัยตำบลรายงานต่อไปยังสาธารณสุขอำเภอ ส่วนหมู่บ้านจะรายงานตรงขึ้นไปทางอำเภอ ทางนายอำเภอร่วมกับปศุสัตว์อำเภอและสาธารณสุขอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องไข้หวัดนก อย่างไรก็ตามพบว่ามีปศุสัตว์อำเภอซึ่งเป็นหนึ่งในหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ยังมีข้อจำกัดของการทำงาน คือตำแหน่งปศุสัตว์อำเภอเดิม เคยถูกรัฐบาลยุบเลิก พอเกิดปัญหาไข้หวัดนก ไม่มีผู้รับผิดชอบทางเทคนิคหลักระดับอำเภอ จึงมีการคืนตำแหน่งกลับมาอยู่ในระดับอำเภอใหม่ จึงขาดความพร้อมที่จะทำงาน โดยเฉพาะปศุสัตว์อำเภอคนเดียวไม่พอกับปัญหาที่กระจายอยู่ในหมู่บ้าน ที่อาจมีมากถึงเป็นร้อยหมู่บ้านในหนึ่งอำเภอ เมื่อเกิดปัญหาปศุสัตว์อำเภอจึงลงไปไม่ทันหรือไม่ทั่วถึง จึงควรเปลี่ยนมาให้ชุมชน หมู่บ้าน อบต.มาเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ในเรื่องการบริหาร ทั้งด้านการรายงานโรค การสื่อสารความเสี่ยง และการจัดการโรคระบาดเบื้องต้นในพื้นที่ รูปแบบนี้จะสามารถจัดการกับไข้หวัดนกได้ดีกว่ารูปแบบเดิม ส่วนหน่วยงานระดับภูมิภาคที่เคยเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในเรื่องไข้หวัดนกไม่ว่าจะเป็นอำเภอ หรือปศุสัตว์อำเภอ หรือสาธารณสุขอำเภอ ควรให้มีหน้าที่เป็นหน่วยงานสนับสนุน ส่งเสริม ด้านเทคนิค วิชาการ ตรวจสอบยืนยันโรค สื่อสารความเสี่ยงของโรคในระดับอำเภอ และสื่อสารขึ้นไปยังจังหวัด และทำหน้าที่ประสานนโยบายจากระดับชาติ ที่อาจรวมหน้าที่ควบคุมตรวจสอบ

นอกจากการรายงานเหตุ หรือรายงานการเกิดโรค เวลาเกิดเหตุสงสัยคือ โรคห่าไก่เกิดขึ้นแล้วในรูปแบบที่นำเสนอจะมีการใช้แผนฉุกเฉินเพื่อจัดการกับสิ่งที่เกิดขึ้นในระดับหมู่บ้าน และระดับตำบลได้ทันที โดยในระดับหมู่บ้านผู้ใหญ่บ้านร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านน่าจะมีความสามารถจัดการกับการระบาดของโรคในเบื้องต้นได้เอง และในระดับตำบล อบต.ก็มีแผนฉุกเฉินเช่นกัน คือแผนปฏิบัติการเพื่อควบคุมโรค เนื้อหาสาระที่สำคัญอาจเลียนแบบแผนฉุกเฉินของกรมปศุสัตว์ ซึ่งผู้อนุมัติการใช้แผนฉุกเฉินของตำบล และหมู่บ้าน จะเป็นคณะกรรมการระดับตำบลและหมู่บ้าน ตามลำดับ โดยไม่ต้องรอให้ปศุสัตว์หรืออำเภอสั่งการ เพราะในทางปฏิบัติถ้าโรคอาจจะแพร่กระจายลุกลามไปได้อย่างกว้างขวางแล้ว

ร่างต้นแบบที่ 1

ภาพประกอบที่ 9.1 ร่างต้นแบบที่ 1

โครงการวิจัย ดันแบบการจัดการอย่างมีส่วนร่วมโดยชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเฝ้าระวังและสื่อสารความเสี่ยงจากโรคสัตว์อันตราย : ศึกษาโดยใช้กรณีใช้หวัดนกเป็นโจทย์ โดย เลิศรัก ศรีกิจการ ไพรัช ตรีการสินนท์ บุญถ้วน แก้วปิ่นดา เอก บุญเชื้อ จงจิต ศรีพรรณ โรเบิร์ต จี ลามาร์ โรเบิร์ต ณัฐกานต์ อวิยานนท์ และ สุพรรณา จรรยา

ตารางที่ 9.1.1 เอกสารประกอบร่างต้นแบบที่ 1 กรรมการเฝ้าระวังไข้หวัดนกระดับหมู่บ้าน

กรรมการเฝ้าระวังไข้หวัดนกระดับหมู่บ้าน

องค์ประกอบ

ประธาน - ผู้ใหญ่บ้าน

เลขานุการ - ประธาน อสม.

สมาชิก - ประธานประชาคมหมู่บ้าน, ศ.อบต, ประธานกลุ่มแม่บ้าน และครู / ผู้ทรงคุณวุฒิ

ภารกิจ

สถานการณ์ปกติ

- สำรวจสภาพการเลี้ยงสัตว์ปีก

สถานการณ์สงสัยโรคระบาด

- พิจารณาคัดสินใจใช้แผนฉุกเฉินระดับหมู่บ้านก่อนหรือไม่ ระหว่างที่ยังรอผลยืนยันการเกิดโรคหรือการพิจารณาอนุมัติแผนฉุกเฉินระดับตำบล(ที่ครอบคลุมหมู่บ้านเกิดโรค) จากอบต.
- เมื่อได้รับการยืนยันผลการเกิดโรคระบาดอันตรายจากอบต. มีหน้าที่ปฏิบัติการควบคุมโรคร่วมกับอบต. โดยปฏิบัติตามแผนฉุกเฉินระดับหมู่บ้าน มีกิจกรรมดังนี้
 1. รายงานและแจ้งเหตุการเกิดโรค
 2. ประกาศจุดระบาด พื้นที่บริเวณเฝ้าระวัง
 3. กำจัดซาก/สัตว์ปีกที่สงสัยว่าเป็นไข้หวัดนก
 4. ส่งซากตัวอย่างเพื่อชันสูตรยืนยันโรค
 5. (ร่วม) ควบคุมการเคลื่อนย้าย
 6. (ร่วม) ฆ่าเชื้อ
 7. (ร่วม) ซดเชย
 8. สื่อสารความเสี่ยงในระดับหมู่บ้าน

ตารางที่ 9.1.2 เอกสารประกอบร่างต้นแบบที่ 1 กรรมการเฝ้าระวังไข้หวัดนกระดับตำบล

กรรมการเฝ้าระวังไข้หวัดนกระดับตำบล

องค์ประกอบ

ประธาน	- นายก อบต.
เลขานุการ	- สาธารณสุขตำบล/ หัวหน้าอนามัยตำบล (สังกัด อบต.)
กรรมการ	- กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน - ปลัด อบต. - สมาชิก อบต.ทุกหมู่บ้าน - ผู้แทน อสม. - ผู้แทนกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ปีก - ตัวแทนสถานีวิทยุ - ตำรวจ - ครู / อาจารย์ / ผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ
ที่ปรึกษา	- สาธารณสุขอำเภอ - ปศุสัตว์อำเภอ - นายแพทย์ - นายสัตวแพทย์

ภารกิจ

สถานการณ์ปกติ

- ดำเนินการเฝ้าระวังการเลี้ยงสัตว์ปีก

สถานการณ์สงสัยโรคระบาด

- ปฏิบัติตามแผนฉุกเฉินระดับตำบล มีกิจกรรมดังนี้
 1. ประกาศโรคระบาด พื้นที่บริเวณเฝ้าระวัง
 2. รายงานและแจ้งเหตุการเกิดโรค
 3. กำจัดซาก/สัตว์ปีกที่สงสัยว่าเป็นไข้หวัดนก
 4. สักต๋อตัวอย่างเพื่อชันสูตรยืนยันโรค
 5. (ร่วม) ควบคุมการเคลื่อนย้าย
 6. (ร่วม) ทำลายสัตว์ปีกที่สงสัยว่าเป็นไข้หวัดนก
 7. (ร่วม) ฆ่าเชื้อ
 8. (ร่วม) ซดเชย
 9. สื่อสารความเสี่ยงในระดับตำบล

ตารางที่ 9.1.3 เอกสารประกอบร่างต้นแบบที่ 1 การกิจในการเฝ้าระวังไข้หวัดนกขององค์การบริหารส่วนตำบล

ภารกิจในการเฝ้าระวังไข้หวัดนกขององค์การบริหารส่วนตำบล

1. กำหนดแผนงาน/งบประมาณของอบต. ในการเฝ้าระวัง และควบคุมโรคระบาดไก่
2. กำหนดภารกิจ/กิจกรรมเฝ้าระวังที่ต้องปฏิบัติรวมถึงวิธีปฏิบัติในการรายงานโรค
3. จัดบุคลากรและงานที่รับผิดชอบด้านโรคระบาดสัตว์
4. กำหนดเป็น KPI ของตำบล
5. มีคณะกรรมการดูแล และตัดสินใจประกาศใช้แผนฉุกเฉิน เพื่อหยุดยั้งการระบาด
6. รับผิดชอบร่วมกับหมู่บ้านในการดำเนินมาตรการควบคุมโรค
7. ประกาศพื้นที่หมู่บ้านโรคระบาด สีแดง/เหลือง/เขียว
8. พัฒนาศักยภาพ และเครือข่ายอาสาสมัคร/จัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้
9. สื่อสารความเสี่ยงระดับตำบล

ตารางที่ 9.1.4 เอกสารประกอบร่างต้นแบบที่ 1 กรรมการเฝ้าระวังไข้หวัดนกระดับอำเภอ

กรรมการเฝ้าระวังไข้หวัดนกระดับอำเภอ

องค์ประกอบ

- ปศุสัตว์อำเภอ
- สาธารณสุขอำเภอ

ภารกิจ

1. แสดงข้อมูลระบาดวิทยาของโรค
2. การกำหนดเขตระบาดของโรค
3. เฝ้าระวังและตรวจติดตามปฏิบัติการควบคุมโรค
4. รับผิดชอบเชิงพื้นที่ และการใช้มาตรการตามกฎหมาย
5. ประสานงานกับหน่วยเหนือ
6. สร้างเสริมความเข้มแข็งบนเครือข่ายสุขภาพสัตว์ระดับอำเภอ
7. สนับสนุนเทคนิค วิชาการ/กำลังคน/เครื่องมือ แก่ท้องถิ่น
8. สื่อสารความเสี่ยงระดับอำเภอ

ร่างต้นแบบที่ 1 ฯลฯ จะประกอบด้วย ศูนย์ปฏิบัติการใช้หวัดนกระดับหมู่บ้าน และศูนย์ปฏิบัติการใช้หวัดนกระดับตำบล ซึ่งในแต่ละศูนย์ปฏิบัติการจะระบอบองค์ประกอบ และภารกิจตามแผนภูมिर่างต้นแบบที่ 1 ระบบกลไกการดำเนินการจะแบ่งเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้ ส่วนที่ 1 คือ การรายงานการเกิดโรค (ลูกศรสีชมพู) ส่วนที่ 2 คือ การจัดการความเสี่ยงของโรค (ลูกศรสีน้ำเงิน) ซึ่งจะเห็นได้ว่าลูกศรสีชมพูมีทั้งเส้นทึบ และเส้นประ ลูกศรเส้นทึบ คือ การรายงานการเกิดโรคแบบเป็นทางการเสมือนขั้นตอนการบังคับบัญชา ที่อาจมีแบบบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนลูกศรเส้นประ คือ การรายงานการเกิดโรคแบบไม่เป็นทางการ เหตุที่เสนอการรายงานทั้งสองรูปแบบนี้ เพื่อให้หน่วยเหนือ (ตามระบบที่เสนอ) เช่น ทั้งฝ่ายควบคุมระดับอำเภอหรือสนับสนุนทางเทคนิค(ปศุสัตว์/สาธารณสุข) ได้รับการกระตุ้นให้รับทราบสถานการณ์ ครบถ้วน รวดเร็ว ไปพร้อมกันด้วย และในอีกแง่หนึ่ง ส่งผลให้หน่วยหรือผู้ที่ต้องรับผิดชอบโดยตรง (ตามขั้นตอนที่เสนอ) เช่น ระดับหมู่บ้าน ชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน/อบต.) ก็ไม่อาจนิ่งเฉยอยู่ได้ เพราะต้องถูกตรวจสอบจากอำเภอเช่นกัน

การดำเนินการจะเริ่มจากการเฝ้าระวังโรคสัตว์ปีกหรือโรคห่าไก่ในหมู่บ้าน เมื่อชาวบ้านพบสัตว์ปีกป่วย ตายผิดปกติ หรือสงสัยว่าผิดปกติเข้าข่ายโรคห่าไก่ที่ชาวบ้านรู้จักกันดี ก็ให้ชาวบ้านแจ้งทันทีต่อ อสม. หลังจากนั้น อสม.ก็จะรายงานการเกิดโรคแบบเป็นทางการต่อประธาน อสม.ระดับหมู่บ้าน และรายงานแบบไม่เป็นทางการต่อผู้ใหญ่บ้าน ในขณะเดียวกัน อสม.ก็สามารถจัดการเบื้องต้นทันที เช่น เก็บซากเพื่อส่งตรวจ ทำลายซาก พ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรค หรือตามดูพินิจ หลังจากประธาน อสม.ระดับหมู่บ้านได้รับแจ้งพิจารณาด้วยดูพินิจแล้วก็จะรายงานการเกิดโรคแบบเป็นทางการต่อผู้ใหญ่บ้าน และรายงานแบบไม่เป็นทางการไปยังสถานีอนามัยตำบล

เมื่อผู้ใหญ่บ้านได้รับรายงานการเกิดโรคทั้งแบบเป็นทางการจากประธาน อสม.ระดับหมู่บ้าน และแบบไม่เป็นทางการจากอสม. ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ดำเนินการต่อดังนี้ 1. รายงานการเกิดโรคแบบเป็นทางการต่อ อบต. และรายงานแบบไม่เป็นทางการต่อปศุสัตว์อำเภอ 2. นำเรื่องเข้าหารือกับคณะกรรมการใช้หวัดนกระดับหมู่บ้าน เพื่อประชุมตัดสินใจใช้แผนฉุกเฉินระดับหมู่บ้าน ขณะเดียวกันก็รื้อการสั่งใช้แผนปฏิบัติการจากระดับตำบลด้วย

เมื่อ อบต.ได้รับการรายงานการเกิดโรคแบบเป็นทางการจากผู้ใหญ่บ้าน อบต.มีขั้นตอนดำเนินการต่อดังนี้ 1. รายงานการเกิดโรคแบบเป็นทางการต่อปศุสัตว์อำเภอ 2. นำเรื่องเข้าหารือกับคณะกรรมการใช้หวัดนกระดับตำบล เพื่อประชุมตัดสินใจใช้แผนฉุกเฉินระดับตำบล หากกรรมการเห็นว่ามีความจำเป็น จึงสั่งเริ่มใช้แผนปฏิบัติการระดับตำบล

ส่วนหน่วยงานเฝ้าระวังใช้หวัดนกระดับอำเภอในต้นแบบนี้จะเป็นหน่วยงานสนับสนุน/ส่งเสริมการทำภารกิจใหม่ของอบต.ในด้านโรคสัตว์ติดคน และทำหน้าที่เชิงนโยบาย ด้านเทคนิค วิชาการ ตรวจยืนยันโรค และสื่อสารความเสี่ยงของโรค โดยแจ้งผลการตรวจชันสูตรโรคมายังอบต.ทันทีเมื่อทราบผล

9.2 การทดสอบ การยอมรับ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของร่างต้นแบบที่ 1

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอหลักการ เหตุผล และกลไกการทำงานของร่างต้นแบบต่อที่ประชุมที่ประกอบด้วยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเฝ้าระวัง สื่อสาร และจัดการไข้หวัดนก ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรื่องไข้หวัดนก เพื่อพิจารณาปรับต้นแบบ โดยจัดการสนทนากลุ่มเพื่อทดสอบร่างต้นแบบที่ 1 จังหวัดละ 2 กลุ่ม กลุ่มละ 12 คน กลุ่มที่ 1 เป็นชาวบ้าน ซึ่งแยกออกจาก กลุ่มที่ 2 ที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อให้สะดวกใจให้ข้อคิดเห็น ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มโปรดคุณ ภาณุพนวก ก 7 ประเด็นที่สำคัญ และข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม สรุปได้ดังนี้

การให้ อบต.เป็นเจ้าภาพในการแก้ไขปัญหาไข้หวัดนก

- จากการสนทนากลุ่ม ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าจะเกิดผลดีมาก และ อบต.ปฏิบัติได้ ที่จะให้ อบต.เป็นเจ้าภาพปฏิบัติการเรื่องไข้หวัดนก เพราะ อบต. เข้าถึงได้ง่าย และเข้าใจปัญหาของชุมชน โดยเห็นว่า อบต.ควรจัดสรรงบประมาณด้านการให้ความรู้ด้านไข้หวัดนกอย่างต่อเนื่อง
- ทางด้าน อบต.เห็นว่า เป็นไปได้ที่จะผลักดันให้ อบต.เป็นเจ้าภาพ/ศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาไข้หวัดนก แต่ต้องมีบุคลากรและมีงบประมาณมาสนับสนุน เพราะบทบาทของการควบคุมโรคระบาดตาม พรบ. เป็นภารกิจที่ต้องทำ แต่ปัญหาคือความไม่พร้อมของบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ องค์ความรู้ของท้องถิ่นต้องได้รับการสนับสนุน โดยที่ผ่านมามีการซื้อบริการจากหน่วยงานอื่นเช่น สาธารณสุขตำบล ซึ่งมีข้อผิดพลาดตรงที่ไม่มีการประเมินผลหรือติดตามผล
- ชาวบ้านบางส่วนเห็นว่าการให้ อบต.มาจัดการด้านนี้อาจทำได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากมีปัจจัยด้านการเมืองท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้อง อาจทำให้ความเชื่อถือนในตัว อบต.ลดลง
- เป็นบทบาทหนึ่งที่เป็นหน้าที่ของ อบต.อยู่แล้ว อบต.หลายแห่งมีอำนาจในการจัดการ แต่ยังไม่ทราบและไม่เข้าใจว่ามีบทบาทหน้าที่นี้อยู่ จึงต้องมีการทำแผนระยะยาว 5 ปี โดยระยะแรกอาจมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้การสนับสนุนดูแล จนกระทั่ง อบต.สามารถเรียนรู้และเข้าใจ ก็จะเกิดเป็นระบบที่ยั่งยืน ต้องให้ อบต.เล็งเห็นความสำคัญ
- อบต.ต้องหาช่องทางยุทธศาสตร์ของ อบต.ว่าเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ด้านไหน แล้วใช้ช่องทางนั้นผลักดันให้เกิดการพัฒนา โดยต้องวางแผนนโยบายของ อบต.ให้มีการจัดสรรงบฉุกเฉินด้านการควบคุมโรคไว้ด้วย
- ควรมีการกระตุ้น เช่น มีการประเมินผล กำหนดบทลงโทษ อบต.ที่ละเลย เพื่อให้เกิดความตื่นตัว
- อบต.ควรมีเจ้าหน้าที่ที่จัดการดูแลเรื่องไข้หวัดนกอยู่ในระดับท้องถิ่น เพื่อให้สามารถมองเห็นภาพรวมได้กว้างขึ้นและช่วยท้องถิ่นในการตัดสินใจและดำเนินงานให้ตรงกับปัญหาได้มากขึ้น

กระบวนการ/ขั้นตอนการรายงานโรค และการจัดการควบคุม ป้องกันโรคตามร่างต้นแบบ

ที่ 1

- การกำหนดให้อาสาหรืออสม.แจ้งจำเพาะขึ้นไป อาจทำให้ล่าช้า ยกตัวอย่างที่พิษณุโลก เปิดช่องทางให้แจ้งได้ทุกส่วน อาจโทรแจ้งปศุสัตว์อำเภอโดยตรง ทำให้เข้าไปแก้ปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่ จึงคิดว่าควรเปิดช่องทางสื่อสารหลายช่องทางดีกว่า
- ช่องทางการสื่อสาร ทุกหมู่บ้านมีหอกระจายข่าว อบต.มีรถประชาสัมพันธ์กระจาย ข่าวสารแก่หมู่บ้านทำให้ได้รับข่าวสารอย่างรวดเร็ว มากกว่าการจัดทำหนังสือส่งซึ่ง อาจใช้เวลานาน กรณีการสื่อสารความเสี่ยงโรคระบาดใช้โทรศัพท์ในการสื่อสารเพื่อความรวดเร็ว
- ให้มีปศุสัตว์เข้าร่วมการประชุมผู้ใหญ่บ้านด้วยทุกครั้ง เพื่อให้ผู้ใหญ่บ้านไปเน้นเรื่อง ไข้หวัดนกแก่คนในชุมชน การแจ้งข่าวสารสะดวกแจ้งทางผู้ใหญ่บ้าน แล้วแจ้งต่อไป ที่อนามัยและปศุสัตว์
- ควรให้ประธาน อสม.เป็นผู้ประสานงานระหว่างผู้ใหญ่บ้านและ อบต. ซึ่งเป็น หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการควบคุมโรคในชุมชน จะทำให้การควบคุมและเฝ้าระวังโรคได้ผลดี และช่วยลดปัญหาความขัดแย้งได้ และทางอำเภอควรกำหนด วางแผนแล้วส่งงานลงมาให้ อบต.และผู้ใหญ่บ้านให้ทำงานร่วมกัน เพราะหาก อบต. และผู้ใหญ่บ้านไม่ร่วมกันทำงาน ทางราชการจะเข้าไปประสานได้ยาก

องค์ประกอบกรรมการหมู่บ้าน

- ควรมีกุุ่มแม่บ้านร่วมในคณะกรรมการหมู่บ้าน
- ควรมีปศุสัตว์หมู่บ้าน/อาสาปศุสัตว์หมู่บ้านเพื่อทำหน้าที่ลงทะเบียนสัตว์โดยให้มี ข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับสัตว์ในหมู่บ้าน
- เห็นด้วยที่ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานกรรมการไข้หวัดนกระดับหมู่บ้าน เพราะ มีศักยภาพ มีจิตสำนึกต่อชุมชน ผู้ใหญ่บ้านใกล้ชิดกับชาวบ้านมากที่สุดและชาวบ้าน ส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นในตัวผู้ใหญ่บ้าน
- ควรมีตัวแทนผู้เลี้ยงสัตว์ปีกในระดับหมู่บ้านเป็นกรรมการหมู่บ้านด้วย เพราะจะมี แนวคิดที่ต่างจากผู้ไม่เลี้ยงสัตว์ปีกและเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบด้านไข้หวัดนก โดยตรง
- ควรมีประธานคุ้มเข้าร่วมอยู่ในคณะกรรมการไข้หวัดนกระดับหมู่บ้านด้วย เพราะ ส่วนมากเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านอยู่แล้ว

- ด้านกลุ่มแม่บ้าน บางกลุ่มเห็นว่าไม่ควรมีกลุ่มแม่บ้านเพราะไม่ค่อยมีส่วนร่วมในด้านนี้ และบางกลุ่มเห็นว่ากลุ่มแม่บ้านเป็นกลุ่มที่ให้ความร่วมมือดีมาก และมีบทบาทหลักสำคัญ แข็งขันกว่า และเอาใจใส่ปัญหามากกว่ากลุ่มผู้ชาย
- มีหนึ่งความเห็นที่เห็นว่าการดำเนินการระดับหมู่บ้านไม่จำเป็น เนื่องจากเป็นพื้นที่เล็กเกินไปอาจไม่มีศักยภาพจะทำได้ ควรเน้นที่ระดับตำบลซึ่งมีเจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาเสริม แต่ต้องมีการกระจายการดูแลให้ทั่วทุกหมู่บ้าน ซึ่งอีกความเห็นคิดว่าควรมีระดับหมู่บ้านซึ่งมีผู้ใหญ่บ้านผู้มีอำนาจตามหลักเป็นผู้ดูแล จะทำให้เข้มแข็งขึ้น
- ควรเพิ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเข้าไปเป็นกรรมการด้วย เพราะเป็นหน่วยที่มีความคล่องตัว รวดเร็วและมีอยู่ทุกหมู่บ้าน
- อาจเพิ่มกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งจะช่วยในการประชาสัมพันธ์ได้ดี มีความน่าเชื่อถือ สามารถให้ความรู้และกระจายข่าวได้

ภารกิจกรรมการหมู่บ้าน และการประกาศใช้แผนฉุกเฉิน

- แบ่งเป็นสถานการณ์ปกติและภาวะสงสัยโรคระบาด ให้มีการแจ้งเตือนเมื่อหมู่บ้านข้างเคียงพบการระบาด ประกาศใช้มาตรการโดยไม่ต้องรอให้พบการป่วยตายในหมู่บ้าน
- ภาวะปกติ ให้คณะกรรมการทำหน้าที่สำรวจสัตว์เลี้ยงเพื่อให้มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบันอยู่ในมือ และจัดโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคระบาดต่าง ๆ ในไก่ เช่นการทำวัคซีน โดยทำงานร่วมกับ อสม. จะทำให้การลงทะเบียนและการทำวัคซีนได้ผล
- การพิจารณาใช้แผนฉุกเฉินระดับหมู่บ้านและดำเนินการควบคุมโรคเมื่อได้รับการยืนยันการระบาด มีความเห็นว่าสามารถทำได้ แต่ควรมีการทำประชาคมเพื่อกำหนดเป็นมติหมู่บ้านให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้าใจและยอมรับภาระหน้าที่ของกรรมการหมู่บ้านก่อนจึงจะสามารถนำไปใช้ให้เกิดผลจริง
- เห็นด้วยในการใช้แผนฉุกเฉินระดับหมู่บ้าน แผนฉุกเฉินควรกำหนดให้มีการกักขังไก่ที่สงสัยไว้ก่อนและเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด แต่ในการทำลายนั้นควรรอให้ได้ผลยืนยันก่อน
- กรรมการหมู่บ้านควรมีส่วนร่วมในการฉีดวัคซีนหรือพ่นยาฆ่าเชื้อ เชื่อว่าจะทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากเป็นคนในหมู่บ้านทำได้อย่างต่อเนื่อง
- ผู้ร่วมสนทนาท่านหนึ่งเห็นว่ากรรมการระดับหมู่บ้าน ควรเน้นด้านการเฝ้าระวัง และภารกิจพื้นฐานมากกว่าการให้อำนาจในการตัดสินใจซึ่งควรจะมาจากระดับตำบล
- ให้คณะกรรมการทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นปศุสัตว์โดยตรง

- แผนระดับหมู่บ้านควรให้มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับระดับตำบล เพื่อให้ได้รับงบประมาณมาดำเนินการและขอความช่วยเหลือจากระดับตำบลได้
- การใช้เวลาในการเรียกประชุมกรรมการหมู่บ้านสามารถทำได้ในเวลาไม่เกิน 3 ชม. ถ้าไม่ติดธุระนอกบ้าน ปกติสามารถเรียกประชุมด่วนได้ และการสื่อสารในปัจจุบันทำได้ง่าย อาจออกเสียงตามสายถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อความรวดเร็ว
- ผู้ใหญ่บ้านควรแจ้งข่าวประกาศการระบาดของโรคให้คนในชุมชนทราบ
- ส่วนมากเห็นควรให้มีค่าตอบแทนสำหรับผู้ใหญ่บ้านและ อสม. เพื่อเป็นกำลังใจในการทำงาน แต่ควรจ่ายให้คนที่ทำงานจริง หรืออาจจ่ายให้เป็นเบี้ยเลี้ยงเฉพาะวันที่ปฏิบัติงาน โดยจ่ายแต่พอควร เพราะการทำงานเป็นอาสาสมัครในระดับต่างๆ ต้องมีค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร ทั้งนี้ควรมีหน่วยงานที่จัดสรรงบประมาณส่วนนี้ อย่างชัดเจน การให้ค่าตอบแทนจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานและความรับผิดชอบต่องานที่ชัดเจนขึ้น

องค์ประกอบกรรมการไ้หวัดนกระดับตำบล

- เหมาะสมดีแล้ว แต่อาจมีจำนวนมากเกินไป
- เลขานุการไ้หวัดนกระดับตำบลมีความคิดเห็นว่า ควรเป็นปลัดอบต.หรือสมาชิก อบต.เพราะอยู่ใกล้ชิดนายกและมีอำนาจสั่งงานเจ้าหน้าที่ใน อบต.ได้ หรืออาจเป็นสถานีอนามัยเพราะมีความรู้เรื่องไ้หวัดนก แต่บางท่านคิดว่าปลัดอบต.ควรเป็นรองประธานเพื่อทำหน้าที่แทนนายกอบต.ได้ และในตำแหน่งเลขานุการอาจว่างไว้เพื่อให้คณะกรรมการทำการเลือกสรรกันเอง
- ฝ่ายสาธารณสุขเห็นว่า เป็นงานที่เกี่ยวกับสัตว์โดยตรง และสาธารณสุขจะรับผิดชอบหลักด้านการเฝ้าระวังในคน การกำหนดให้สาธารณสุขไปเป็นเลขานุการจะไม่ตรงกับภารกิจ ทำให้ภารกิจของสาธารณสุขเพิ่มขึ้นมา เลขานุการเป็นผู้ที่รับผิดชอบหลัก ส่วนสาธารณสุขควรเป็นกรรมการรับรู้สถานการณ์แต่คงไม่ใช่เป็นผู้รับผิดชอบหลัก
- ควรมีสมาชิกสภาอบต.จากแต่ละหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพราะได้รับเงินเดือนจาก อบต. ควรจะมีบทบาทด้านนี้มากกว่า อสม.ซึ่งเป็นอาสาสมัคร
- ควรมีประธานกลุ่มสหกรณ์ผู้เลี้ยงสัตว์ปีกเข้าร่วมอยู่ในกรรมการระดับตำบลด้วย เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง จะทำให้กรรมการมีแรงจูงใจและเต็มใจให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง
- ควรเปลี่ยนประธานสหกรณ์ผู้เลี้ยงสัตว์ปีกเป็นประธานกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ปีก
- กลุ่มครูอาจารย์มีภาระเยอะจึงไม่ควรเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการระดับหมู่บ้านแต่อาจให้เป็นที่ปรึกษาในระดับตำบล

- เรื่องตำแหน่งในคณะกรรมการใช้หัวหน้าไม่ต้องระบุตายตัวให้เป็นตำแหน่งต่างๆ อาจจะระบุในคณะกรรมการจะประกอบด้วยใครบ้าง แล้วให้ลงมติตกลงกันว่าจะเลือกใครเป็นประธานหรือเลขาธิการตามศักยภาพของตนเองในท้องถิ่นนั้นๆ
- จำนวนองค์ประกอบระดับตำบล 30 คน ไม่มากเกินไป เป็นการสื่อสารหรือสร้างเครือข่ายระดับตำบล เพื่อให้ตรวจสอบกันได้
- ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ส้วบาลหรือส้วกแพทย์ ให้รับผิดชอบแต่ละตำบล

ภารกิจกรรมการตำบล

- การเรียกประชุมกรรมการตำบลใช้เวลาภายในหนึ่งชั่วโมง มากที่สุดไม่เกิน 3 ชั่วโมง เพราะการติดต่อสื่อสารปัจจุบันสะดวกทำให้ติดต่อกันได้ง่าย ไม่เป็นปัญหา

ภารกิจองค์การบริหารส่วนตำบล

- เปลี่ยนประโยค “ควบคุมโรคระบาดไก่” เป็น “ควบคุมโรคระบาดสัตว์ปีก”
- เพิ่มประชาสัมพันธ์และสื่อสารความเสี่ยงระดับตำบล ส่วนตำบลต้องมีฝ่ายประชาสัมพันธ์ด้วย หากเป็นการสื่อสารความเสี่ยงเป็นการแจ้งข่าวสารด้านเดียว ควรประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ด้วย การควบคุมโรคจะกว้างขึ้น
- หาก อบต.เล็กที่ไม่มีฝ่ายประชาสัมพันธ์ อาจให้ฝ่ายอื่นทำแทนหรือประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุชุมชน
- การมีปศุสัตว์ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้มาประจำอยู่ที่ อบต. จะทำให้เกิดความคล่องตัวในการควบคุมการระบาดของโรค เพราะปศุสัตว์มีอำนาจสั่งการเมื่อเกิดการระบาดของโรค และต้องทำลายไก่เพื่อควบคุมโรค อีกทั้ง อบต. มี อสม.ประจำหมู่บ้านเป็นเครือข่ายอยู่ในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้มีการประสานงานกันได้ทันที กรณีที่ให้ปศุสัตว์ประจำที่อำเภอ แต่ให้อำนาจสั่งการเกี่ยวกับโรคระบาดที่ อบต. จะทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการจัดการควบคุมโรคระบาด
- ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าถ้าเป็น อบต.ขนาดใหญ่มีความสามารถที่จะจ้างปศุสัตว์มาประจำที่ตำบลได้ แต่ อบต.ขนาดกลางและขนาดเล็กภารกิจอาจน้อยไม่คุ้มกับเงินเดือน อาจให้ปศุสัตว์อำเภอสร้างศักยภาพให้ปศุสัตว์หมู่บ้านโดยการมาสอนหรือแนะนำ อาสาปศุสัตว์ประจำหมู่บ้านและตัวแทนหมู่บ้าน ปศุสัตว์อำเภออาจเข้าไปที่ อบต. อาทิตย์ละครั้ง และให้ อบต.สนับสนุนเรื่องค่าใช้จ่ายเป็นครั้งๆ
- อบต.เกี่ยวข้องกับฟาร์มด้านการให้น้ำยาฆ่าเชื้อเท่านั้น ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องดูแลด้านมาตรฐานฟาร์ม

- อยากให้ อบต. เข้าไปกำหนดการควบคุมการเลี้ยงสัตว์โดยใช้อำนาจของ อบต. ออกเป็นข้อบังคับหรือเทศบัญญัติโดยให้เลี้ยงสัตว์ตามกรอบที่กำหนด และไม่อนุญาตให้เลี้ยงปล่อย พร้อมกับออกข้อปฏิบัติเมื่อพบการเกิดโรค
- ต้องการให้มีเครื่องมือในการตรวจโรคที่ อบต. หรืออนามัยเพื่อความรวดเร็ว แต่บางท่านคิดว่าการตรวจต้นทุนสูง มีความเห็นให้ทำลายสัตว์เลยเพื่อป้องกันโรค
- การตรวจสอบการเกิดโรค ควรมีการเพิ่มประสิทธิภาพให้เร็วขึ้น เช่น การอบรมอาสาปศุสัตว์ทุกหมู่บ้านในพื้นที่ให้มีความรู้เบื้องต้น โดยอาจใช้บทท้องถิ่น จัดหาอุปกรณ์เครื่องมือ ให้พร้อมที่จะเก็บตัวอย่างเพื่อส่งตรวจ อาจให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เข้ามากำกับดูแลในเบื้องต้น

กรรมการระดับอำเภอ

- ศูนย์ใช้หัวหน้าระดับอำเภอ มีนายอำเภอเป็นประธาน ปลัดฝ่ายความมั่นคงเป็นเลขา ปศุสัตว์รับผิดชอบเรื่องไก่ สาธารณสุขรับผิดชอบเรื่องคน ปลัดฝ่ายความมั่นคงจะประสานงานกับ อบต. ผู้ใหญ่บ้าน และวางแผนงานด้านต่างๆ รวมทั้งการชดเชย เป็นทุกอำเภอเหมือนกันทุกอำเภอ หากปศุสัตว์ทำงานไม่ไหวไม่ทัน ก็ให้ปลัดฝ่ายความมั่นคงทำงานแทน เพราะงานจะคล่องขึ้นถ้านายอำเภอสั่งการ แล้วปลัดฝ่ายความมั่นคงจะมี อส. เป็นกำลังสำคัญ ที่จะลงไปช่วยในการควบคุมโรคได้
- มีความเห็นว่าปศุสัตว์อำเภอมีนุคลากรน้อยดูแลได้ไม่ทั่วถึง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเทคนิควิธีนำต้นแบบไปติดตั้งได้สำเร็จ ได้ผลยั่งยืน

- ความไม่ร่วมมือในการแจ้งข่าวของชาวบ้าน เกิดจากความกลัวและไม่เชื่อว่าไก่ของตนเป็นโรคหาไก่ ชาวบ้านไม่เข้มแข็ง ต้องให้ชาวบ้านตระหนักและรู้สึกรับผิดชอบในการดูแลชุมชน
- อบต. ควรมีงบประมาณในการสนับสนุนการสร้างรายได้ โดยการเลี้ยงสัตว์ปีกของคนในชุมชน และเข้าไปมีส่วนร่วมแนะนำด้านการจัดการโรงเรือนที่ถูกสุขลักษณะ โดยให้เน้นประเด็นเรื่องรายได้และคุณภาพชีวิตเป็นตัวนำแล้วแบ่งความรู้เรื่องใช้หัวหน้าและผลกระทบจากการระบาดของโรค จะช่วยให้ระบบเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น
- คนไทยขาดจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคม โดยท้องถิ่นไม่ใส่ใจ
- รูปแบบที่นำเสนอสามารถนำไปใช้ได้จริง โดยจะช่วยให้การควบคุมโรคระบาดทำได้ง่ายขึ้น

- ความเป็นไปได้ในการใช้แผนโดยในเบื้องต้นต้องได้รับความเห็นชอบจากชุมชน และมีการทำประชาคมในหมู่บ้านก่อน เป็นจุดสำคัญที่ต้องให้ประชาชนในพื้นที่เป็น คนขับเคลื่อน คนในชุมชนต้องเข้มแข็งเป็นอันดับแรก
- ควรมีการยืดหยุ่นในการใช้แผนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการทำงานในพื้นที่ ต่างๆ กัน จะช่วยให้แจ้งเหตุได้เร็วขึ้น
- ผู้ใหญ่บ้านและ อบต.ควรทำงานร่วมกันเพื่อให้การทำงานได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ
- รูปแบบการแจ้งตามที่เสนอให้ชาวบ้านแจ้งแก่ อสม.หรืออาสา อาจทำให้เกิดความ ล่าช้า เพราะเคยพบว่าอาสาไม่แจ้งต่อไปยังผู้ใหญ่บ้าน ผู้เลี้ยงไก่ควรแจ้งตรงไปที่ ผู้ใหญ่บ้านได้เลย

การสร้างความเข้าใจต่อประชาชน/ผู้ที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และตระหนัก ถึงเรื่องการป้องกันและควบคุมไข้หวัดนก

- ควรสร้างความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญในการป้องกันโรคไข้หวัดนกแก่ผู้เลี้ยงสัตว์ ปีก แก่นนำในชุมชน ตลอดจนชาวบ้าน ให้ร่วมมือร่วมใจกัน โดยภาครัฐต้องแสดง ความจริงจังโดยการเฝ้าระวังเชิงรุกตลอดเวลา มีการยืนยันผลกลับที่หมู่บ้าน ก็จะได้รับความร่วมมือและประสบผลสำเร็จ
- ควรทำการประชาสัมพันธ์วิธีการกำจัดซากไก่ที่ถูกต้องให้ชาวบ้าน อาจใช้เสียงตาม สายให้เป็นประโยชน์
- ให้ชาวบ้านตระหนักถึงความสำคัญของโรค เมื่อชาวบ้านเข้าใจก็จะให้ความร่วมมือใน การเลี้ยงไก่ในเล้าปิดและดูแลเฝ้าระวังไก่ของตัวเองจะทำให้การควบคุมการเคลื่อนย้าย เป็นไปได้ง่าย เนื่องจากชาวบ้านจะช่วยกันดูแล สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ รับรู้ปัญหา ยอมรับปัญหาของตนเอง ทำให้มีส่วนร่วมในการคิดแก้ไขปัญหาที่ชุมชน ยอมรับได้
- ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ชาวบ้านถึงอันตรายของโรคอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญ และกระตุ้นให้รู้สึกรับผิดชอบ โดยอาจสื่อสารผ่านทาง ผู้นำหมู่บ้าน
- ควรประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง โดยให้ชาวบ้านเข้าใจอย่างถูกต้องเช่นเรื่องรัศมีการทำลาย ซึ่งแต่เดิมกำหนดไว้ 5 กิโลเมตร เมื่อเปลี่ยนมาเป็นการทำลายเฉพาะจุด พบว่าชาวบ้านใน หลายพื้นที่ไม่ทราบและยังเข้าใจว่าเป็นรัศมี 5 กิโลเมตรอยู่จึงไม่ได้ความร่วมมือ เท่าที่ควร
- ควรมีการกระตุ้นให้ชาวบ้านรู้สึกมีส่วนร่วม ไม่ควรปล่อยให้เกิดเป็นความเคยชิน ต้อง เน้นให้มีการเรียนรู้ที่จะอยู่อย่างปลอดภัย

- ให้ความรู้ประชาชนด้านการเลี้ยงสัตว์ปีก ให้มีการเลี้ยงอย่างถูกต้องและมีระบบการควบคุมป้องกันโรคอื่นๆ ที่ถูกต้อง เช่น มีการทำวัคซีนป้องกันโรคระบาดอื่นๆ เพื่อเป็นการแยกแยะโรคใช้หัวคั่นออกจากโรคสัตว์ปีกอื่นๆ ได้ระดับหนึ่ง

มาตรการควบคุมและป้องกันโรคใช้หัวคั่น

- การควบคุมเคลื่อนย้าย การตั้งด่านกักกันควรมีเจ้าหน้าที่ตำรวจมาร่วมกับฝ่ายปกครองและ อปพร.ในพื้นที่ เพราะตำรวจมีผลทางจิตวิทยาต่อประชาชน
- มาตรการทำลายสัตว์ปีก ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับมาตรการทำลายสัตว์ปีก แต่ควรทำการกักกันสัตว์ปีกนั้นและเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิดหรือทำลายเฉพาะจุดเมื่อจำเป็น ระหว่างที่รอผลทางห้องปฏิบัติการ เพราะสัตว์ปีกอาจป่วยจากโรคอื่นๆ หากทำลายทันทีอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อชาวบ้านมาก และควรมีประชาคมที่ยอมรับได้ถึงขอบเขตการทำลาย เชื่อว่าจะทำให้ได้รับความร่วมมือมากขึ้น
- ทางด้านกรมปศุสัตว์เห็นว่าการทำลายสัตว์ปีกนั้นจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่จากกรมปศุสัตว์เข้าไปควบคุมดูแลและตรวจสอบการทำลายด้วย เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความไม่โปร่งใส เพราะการทำลายสัตว์มี พรบ.กำหนดควบคุมอยู่ ส่วนการปฏิบัติสามารถให้คนในพื้นที่เป็นคนทำได้ เพราะปศุสัตว์ไม่มีกำลังคนมากพอ บางครั้งอาจต้องอาศัยเครื่องมือ เครื่องจักร ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนจาก อบต. และในการจ่ายค่าชดเชยเห็นว่าเหมาะสมที่จะให้ อบต.เป็นผู้ดูแล
- ด้าน อบต. มีความเห็นว่าการจ่ายค่าชดเชยควรมีการตกลงกัน ให้ อบต.กำหนดงบประมาณจ่ายได้ภายในขอบเขตจำกัดเท่าไร และกรณีที่มีการจ่ายมากกว่านั้นหน่วยงานอื่นสามารถเข้ามาช่วยเหลือได้หรือไม่
- ควรมีมาตรการรองรับหากการทำลายเฉพาะจุดไม่ได้ผล อาจมีการนำมาตรการทำลายสัตว์ปีกในรัศมี 1 กิโลเมตรมาใช้เพื่อควบคุมโรคให้ได้

ความคิดเห็น /ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

- สถานีอนามัยบางแห่งต้องการเข้าไปสังกัดที่ อบต. แต่บางแห่งก็ไม่เห็นด้วย โดยเห็นว่า อบต.ต้องมีความพร้อมที่จะรองรับเพราะ อบต.แต่ละแห่งมีศักยภาพต่างกัน โดยการโอนย้ายไป อบต.ต้องมีการจัดสรรงบประมาณและกำลังคนด้านเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างเพียงพอ
- การปิดข่าวเกี่ยวกับไข้หวัดนก เชื่อว่าเกิดจากการกลัวเสียผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจระดับท้องถิ่น โดยเห็นว่าหากเกิดโรคระบาดจริงก็ควรมีการประกาศแจ้งให้ประชาชน

ทราบเพื่อเตรียมการเฝ้าระวังและป้องกัน แต่หากยังไม่แน่ใจว่าเกิดโรคจริงหรือไม่ ก็ไม่ควรประกาศเนื่องจากจะทำให้เกิดความตื่นกลัว

- ควรขึ้นทะเบียนไก่ทุกเดือน เพื่อป้องกันการทุจริตในการจ่ายค่าชดเชยเมื่อมีการทำลายสัตว์ในภาวะโรคระบาด
- เสนอแนะให้มีการประกันราคาไก่ โดยกำหนดเงื่อนไขว่าครัวเรือนที่ให้ความร่วมมือกับรัฐในการเลี้ยงในระบบปิด ในกรงขัง หากพบการเกิดไข้หวัดนกทางรัฐจะจ่ายค่าชดเชยให้ ทำให้สามารถนับจำนวนไก่ได้ด้วย หากเกิดการระบาดก็สามารถควบคุมการเคลื่อนย้ายได้

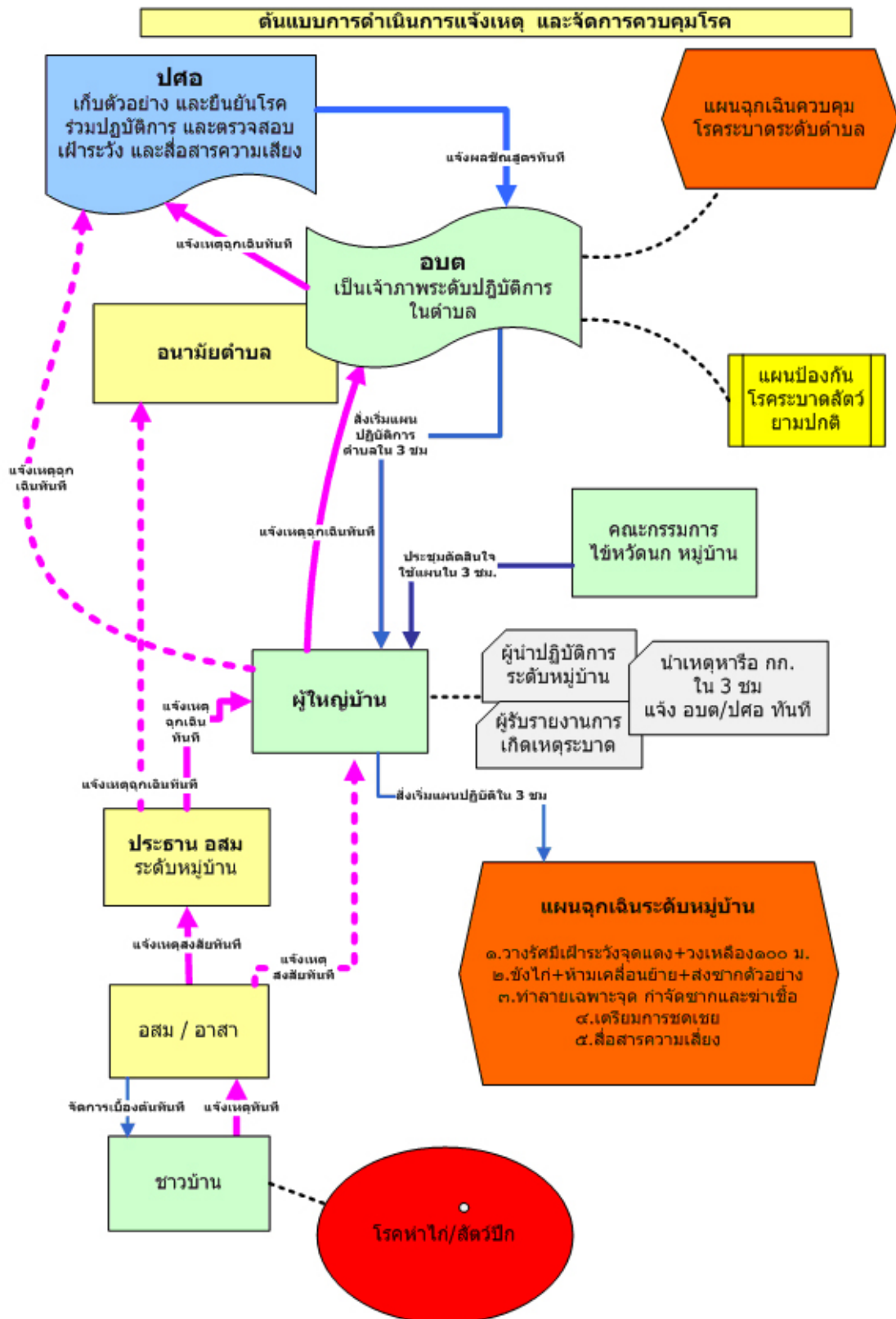
9.3 การทดสอบร่างต้นแบบที่ 2

9.3.1. ระบบและกลไกการทำงานของร่างต้นแบบที่ 2

จากผลการทดสอบร่างต้นแบบที่ 1 ผู้วิจัยได้นำความเห็นข้อเสนอนแนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการเกิดระบาดของไข้หวัดนกในสัตว์ปีกทั้งทางภาครัฐ และชุมชน ทุกฝ่าย มาประมวลและปรับแก้ ได้เป็นร่างต้นแบบที่ 2 ที่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเหมาะสมขึ้น โดยมีระบบและกลไกที่ต่างไปจากร่างต้นแบบที่ 1 อยู่บ้าง แต่หลักการทุกฝ่ายเห็นว่าเหมาะสมคืออยู่แล้ว กล่าวคือ ให้หมู่บ้านดูแลตนเองได้ เป็นทั้งเป็นหน่วยที่สามารถแยกแยะ รับผิดชอบรายงานเหตุสงสัย และจัดการเหตุระบาศที่อาจเป็นโรคร้ายแรงโดยทันที รวมทั้งมีสิทธิขอความสนับสนุนช่วยเหลือทางการเงิน เทคนิค ความรู้ และกำลังคนจาก อปท. และให้หมู่บ้านมีหน้าที่สื่อสารความเสี่ยงขึ้นไปในระดับตำบล นอกจากนั้นยังเห็นว่าหมู่บ้านควรตัดสินใจปฏิบัติการจัดการควบคุมโรคตามแผนฉุกเฉินระดับหมู่บ้าน ที่อาจรวมถึงการกำจัดไก่โดยได้รับค่าชดเชยจาก อปท. และรวมถึงให้มีการเฝ้าระวังเหตุอย่างต่อเนื่องต่อไปอีกในเวลาที่เหมาะสมจนกว่าจะสิ้นสงสัย หรือระงับเหตุได้เด็ดขาดแล้ว ทั้งนี้ผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มเพื่อวิพากษ์ร่างต้นแบบที่ 1 เห็นตรงกันเกือบทั้ง 100 % ว่าหลักการนี้เหมาะสมมาก สามารถปฏิบัติได้ ชาวบ้านจะร่วมมือร่วมใจ และจะทำให้การฆ่าทำลายสัตว์อยู่ในวงจำกัด เพราะรู้เร็วและลงมือควบคุมได้ทันที และเมื่อมีจำนวนสัตว์ปีกถูกกำจัดไม่มาก อปท.จะสามารถจ่ายชดเชยได้ กระบวนการนี้จะช่วยให้เกิดวงจรแห่งความสำเร็จของการควบคุม/กำจัดโรคได้

ในส่วนระบบกลไกการทำงานเฝ้าระวังโรค การรายงานโรค และการสื่อสารความเสี่ยงไปในระดับตำบล และหน่วยราชการส่วนภูมิภาค และดำเนินการควบคุมโรคด้วยตนเองในระดับหมู่บ้าน และ อปท.สรุปได้ตามภาพประกอบที่ 9.2 ซึ่งได้แสดงรายละเอียดองค์ประกอบของหน่วยงานต่าง ๆ และหน้าที่ของหน่วยงานนั้น ๆ ตามตารางที่ 9.2.1 – 9.2.4

ร่างต้นแบบที่ 2

ภาพประกอบที่ 9.2 ร่างต้นแบบที่ 2

	ทิศทางและสายการรายงานเหตุทางตรง
	ทิศทางและสายการรายงานเหตุทางอ้อม
	ทิศทางและสายการจัดการเหตุ

โครงการวิจัย ด้นแบบการจัดการอย่างมีส่วนร่วมโดยชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเฝ้าระวังและสื่อสารความเสี่ยงจาก โรคสัตว์อันตราย : ศึกษาโดยใช้กรณีใช้หัดคนเป็นโจทย์ โดย เลิศกร ศรีกิจการ ไพรซ์ ตระการสิรินท์ บุญถ้วน แก้วปันดา เอก บุญเจือ จงจิต ศิริพรรณ โรเบิร์ต จี ลามาร์ โรเบิร์ต ฌักกานต์ อัยวานนท์ และ สุพรรณยา จรรยา

ตารางที่ 9.2.1 เอกสารประกอบร่างต้นแบบที่ 2 กรรมการเฝ้าระวังไข้หวัดนกระดับหมู่บ้าน

กรรมการเฝ้าระวังไข้หวัดนกระดับหมู่บ้าน

องค์ประกอบ

ประธาน	- ผู้ใหญ่บ้าน
เลขานุการ	- ประธาน อสม.
สมาชิก	- ประธานประชาคมหมู่บ้าน
	- ส.อบต.
	- ประธานกลุ่มแม่บ้าน
	- กลุ่มผู้สูงอายุ
	- คณะกรรมการหมู่บ้าน
	- ผู้แทนผู้เลี้ยงสัตว์ปีกในหมู่บ้าน
	- อาสาปศุสัตว์หมู่บ้าน
	- อปพร.

ภารกิจ

สถานการณ์ปกติ

- 1. สำรวจสภาพการเลี้ยงสัตว์ปีก(สำรวจไก่ทำบัญชีประชากรไก่ของหมู่บ้าน)
- 2. ทำโปรแกรมสื่อสารความรู้เกี่ยวกับการป้องกันคนไม่ให้ติดโรคสัตว์
- 3. ทำวัคซีนสัตว์ปีก

สถานการณ์สงสัยโรคระบาด

- พิจารณาดัดสินใจใช้แผนฉุกเฉินระดับหมู่บ้านก่อนหรือไม่ ระหว่างที่ยังรอผลยืนยันการเกิดโรคหรือการพิจารณาอนุมัติแผนฉุกเฉินระดับตำบล(ที่ครอบคลุมหมู่บ้านเกิดโรค)จากอบต.
- เมื่อได้รับการยืนยันผลการเกิดโรคระบาดอันตรายจากอบต. มีหน้าที่ปฏิบัติการควบคุมโรคร่วมกับอบต. โดยปฏิบัติตามแผนฉุกเฉินระดับหมู่บ้าน มีกิจกรรมดังนี้
 1. รายงานและแจ้งเหตุการเกิดโรค
 2. ประกาศจุดระบาด พื้นที่บริเวณเฝ้าระวัง
 3. กำจัดซาก/สัตว์ปีกที่สงสัยว่าเป็นไข้หวัดนก
 4. ส่งซากตัวอย่างเพื่อชันสูตรยืนยันโรค
 5. (ร่วม) ควบคุมการเคลื่อนย้าย
 6. (ร่วม) นำเชื้อ
 7. (ร่วม) ซดเชย
 8. สื่อสารความเสี่ยงในระดับหมู่บ้าน

ตารางที่ 9.2.2 เอกสารประกอบร่างต้นแบบที่ 2 กรรมการเฝ้าระวังไข้หวัดนกระดับตำบล

กรรมการเฝ้าระวังไข้หวัดนกระดับตำบล

องค์ประกอบ

ประธาน	- นายก อบต.
รองประธาน	- ปลัด อบต.
เลขานุการ	- สาธารณสุขตำบล/ หัวหน้าอนามัยตำบล (สังกัด อบต.)
กรรมการ	- กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน
	- สมาชิก อบต.ทุกหมู่บ้าน
	- ผู้แทน อสม.
	- ผู้แทนกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ปีก
	- ตัวแทนสถานีวิทยุ
	- ตำรวจ
	- ครู / อาจารย์ / ผู้ทรงคุณวุฒิอื่น
	- เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ระดับตำบล
ที่ปรึกษา	- สาธารณสุขอำเภอ
	- ปศุสัตว์อำเภอ
	- นายแพทย์
	- นายสัตวแพทย์

ภารกิจ

สถานการณ์ปกติ

- ดำเนินการเฝ้าระวังสัตว์ปีก

สถานการณ์สงสัยโรคระบาด

- ปฏิบัติตามแผนฉุกเฉินระดับตำบล มีกิจกรรมดังนี้
 1. ประกาศโรคระบาด พื้นที่บริเวณเฝ้าระวัง
 2. รายงานและแจ้งเหตุการเกิดโรค
 3. กำจัดซาก/สัตว์ปีกที่สงสัยว่าเป็นไข้หวัดนก
 4. ส่งซากตัวอย่างเพื่อชันสูตรยืนยันโรค
 - 5.(ร่วม) ควบคุมการเคลื่อนย้าย
 6. (ร่วม) ฆ่าเชื้อ
 7. (ร่วม) ซดเชย
 8. สื่อสารความเสี่ยงในระดับตำบล

ตารางที่ 9.2.3 เอกสารประกอบร่างต้นแบบที่ 2 ภารกิจในการเฝ้าระวังไข้หวัดนกขององค์การบริหารส่วนตำบล

ภารกิจในการเฝ้าระวังไข้หวัดนกขององค์การบริหารส่วนตำบล

1. กำหนดแผนงาน/งบประมาณของอบต. ในการเฝ้าระวัง และควบคุมโรคระบาดสัตว์ปีก
2. กำหนดภารกิจ/กิจกรรมเฝ้าระวังที่ต้องปฏิบัติรวมถึงวิธีปฏิบัติในการรายงานโรค
3. จัดบุคลากรและงานที่รับผิดชอบด้านโรคระบาดสัตว์
4. กำหนดเป็น KPI ของตำบล
5. มีคณะกรรมการดูแล และตัดสินใจประกาศใช้แผนฉุกเฉิน เพื่อหยุดยั้งการระบาด
6. รับผิดชอบร่วมกับหมู่บ้านในการดำเนินมาตรการควบคุมโรค
7. ประกาศพื้นที่หมู่บ้านโรคระบาด สีแดง/เหลือง/เขียว
8. พัฒนาศักยภาพ และเครือข่ายอาสาสมัคร/จัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้
9. ประชาสัมพันธ์และสื่อสารความเสี่ยงระดับตำบล

ตารางที่ 9.2.4 เอกสารประกอบร่างต้นแบบที่ 2 กรรมการเฝ้าระวังไข้หวัดนกระดับอำเภอ

กรรมการเฝ้าระวังไข้หวัดนกระดับอำเภอ

องค์ประกอบ

- ประธาน - นายอำเภอ
- เลขา - ปลัดฝ่ายความมั่นคง
- กรรมการ - ปลัดสัตว์อำเภอ, สาธารณสุขอำเภอ

ภารกิจ

1. แสดงข้อมูลระบาดวิทยาของโรค
2. การกำหนดเขตระบาดของโรค
3. เฝ้าระวังและตรวจติดตามปฏิบัติการควบคุมโรค
4. รับผิดชอบเชิงพื้นที่ และการใช้มาตรการตามกฎหมาย
5. ประสานงานกับหน่วยเหนือ
6. สร้างเสริมความเข้มแข็งบนเครือข่ายสุขภาพสัตว์ระดับอำเภอ
7. สนับสนุนเทคนิค วิชาการ/กำลังคน/เครื่องมือ แก่ท้องถิ่น
8. สื่อสารความเสี่ยงระดับอำเภอ
9. สนับสนุนงบฉุกเฉินเพื่อเป็นค่าชดเชยในการกำจัดสัตว์
10. กำหนดการตั้งด่านกักสัตว์เพื่อควบคุมการเคลื่อนย้าย

9.3.2. ผลการทดสอบร่างต้นแบบที่ 2

ได้จัดการสนทนาแบบคละกลุ่ม ที่รวมทุกฝ่าย และทุกพื้นที่เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วนร่วมกันวิพากษ์ และให้ข้อเสนอแนะ และทดสอบต้นแบบการดำเนินการเชิงเหตุ และจัดการควบคุมโรคไข้หวัดนก เพื่อทดสอบและปรับละเอียดให้ได้ต้นแบบที่เหมาะสมของการจัดการ เฝ้าระวังและสื่อสารความเสี่ยง โดยจัดการสนทนาคละกลุ่มครั้งสุดท้าย ที่ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มมาจากจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และพิษณุโลก จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ปศุสัตว์จังหวัด สาธารณสุขจังหวัด ปศุสัตว์อำเภอ สาธารณสุขอำเภอ เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ตำบล สื่อสารมวลชน นายกอบต. ปลัดอบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธาน อสม.ระดับตำบล ผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง ผู้เลี้ยงไก่ และผู้ไม่เลี้ยงสัตว์ปีก ดังปรากฏรายชื่อและสังกัดหรือฐานะในชุมชนของผู้เข้าร่วมให้ข้อคิดเห็นในภาคผนวก ก 7

ผลการสนทนาสรุปประเด็นที่สำคัญ ที่มีการวิพากษ์ และให้ข้อเสนอแนะต่อร่างต้นแบบที่ 2 ดังนี้

กระบวนการ/ขั้นตอนการรายงานโรค และการจัดการควบคุม ป้องกันโรคตามต้นแบบที่นำเสนอ

- ส่วนของเส้นทางลงจาก ปศอ.ไปยัง อบต.แล้วส่งเริ่มแผนปฏิบัติการตำบลภายใน 3 ชั่วโมงไปยัง ผอ.บ. ซึ่งมีคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยมี ผอ.บ.เป็นประธาน แล้วมีการประชุมตัดสินใจโดยใช้แผนใน 3 ชั่วโมง จากตรงนี้น่าจะมีลูกศรจาก อบต.ส่งตรงมายังคณะกรรมการหมู่บ้านเลย เพราะมี ผอ.บ.เป็นประธานอยู่แล้ว และการตัดสินใจในการใช้แผนฉุกเฉินระดับหมู่บ้าน จาก อบต.มีคณะทำงานจากหลายฝ่ายพิจารณาว่าสมควรที่จะเริ่มใช้แผนใน 3 ชั่วโมงหรือไม่ ตรงนี้ก็จะไม่เกิดความซ้ำซ้อนกัน เพราะถ้ามาถึงที่ ผอ.บ.ก็เหมือนกับว่า ผอ.บ.มีอำนาจเพียงคนเดียว
- ส่วนการรายงานโรค เนื่องจากการสื่อสารในชุมชนปัจจุบันมีความสะดวกรวดเร็ว เพราะฉะนั้นเพื่อความรวดเร็วในเรื่องของการรายงานโรค ถ้าเป็นไปได้ ควรให้จากชาวบ้านแจ้งตรงไปยัง อบต./สอ. โดยทางโทรศัพท์/ไปด้วยตัวเองก็ได้ พร้อมกับให้แจ้งไปที่ อสม.ในหมู่บ้านของตนด้วย จากนั้น อสม.ก็แจ้งต่อไปยังประธานอสม. แล้วก็แจ้งต่อไปยัง ผอ.บ.เป็นลำดับ เมื่อ อบต.ได้รับแจ้งจากชาวบ้านก็ติดต่อไปยัง ผอ.บ. ซึ่งข้อมูลที่ได้อาจจะตรงกันที่ ผอ.บ. จะได้ลดขั้นตอนลง ใช้เวลาน้อยลงแล้วก็สามารถดำเนินการตามแผนได้
- ในส่วนของการจัดการความเสี่ยงจาก ปศอ.นอกจากจะมีลูกศรสีน้ำเงินเส้นที่ลงไปยัง อบต.แล้วน่าจะมีเส้นประสีน้ำเงินจาก ปศอ. และสอ. ลงไปยังหมู่บ้านเช่นกันเพื่อเข้าไปเก็บสำรวจข้อมูลตรวจวินิจฉัย ให้ความรู้ หรือดำเนินการแก้ไขต่อไป
- สถานีอนามัย ควรมีลูกศรสีน้ำเงินประลงมายัง ผอ.บ. บางอำเภอที่ใหญ่ฝ่ายเทคนิคไม่

สามารถลงมาได้ทันทีนั้นคงต้องสร้างองค์กรที่เข้มแข็ง แต่กรณีบางแห่งก็สามารถลงพื้นที่ได้ ตรงนี้ก็เลยเป็นเส้นประสีน้ำเงิน จึงใช้ได้ 2 กรณี ซึ่งเป็นทางเลือกได้

- ควรเพิ่มให้มีการคัดกรองผู้ป่วยสงสัยว่าเป็นไข้หวัดนกในต้นแบบด้วยโดยอสม. รายงานไปที่สอ. สอ.ก็รายงานต่อ/ยืนยันไปที่โรงพยาบาล แล้วโรงพยาบาลก็ประสานไปที่ศูนย์ระดับอำเภออีกที
- ควรเพิ่มการตรวจรับโรคจากคนด้วย เพราะคนก็คือรังโรค กลุ่มผู้สงสัยที่เข้าข่ายนำมาเฝ้าระวังด้วย โดยเพิ่มในต้นแบบ เพราะไปอาจแสดงอาการไม่มากก็สามารถแพร่เชื้อสู่คนได้ ถ้าเราทราบว่าเกิดจากคนหรือไก่ ก็จะได้เข้าดำเนินการได้ทันที ควรมีพี่เลี้ยงที่เก่งที่คอยกำกับดูแลคุณภาพของทีมระดับตำบล ระดับหมู่บ้าน เพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานควบคุม
- ควรเพิ่มเส้นประเพื่อเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคในระดับอำเภอ ตำบล ลงมาช่วยในระดับหมู่บ้านได้ทันที

องค์ประกอบกรรมการระดับหมู่บ้าน

- ส่วนองค์ประกอบกรรมการเฝ้าระวังไข้หวัดนกระดับหมู่บ้านที่มี ผอ.เป็นประธาน เสนอให้ ส.อบต.เป็นรองประธานหมู่บ้านละ 2 คน ที่ผ่านการเลือกจากประชาชนไปเป็นรองประธานศูนย์ระดับหมู่บ้าน โดยคัดเลือกหมู่บ้านละ 2 คน จะได้เป็นตัวประสานกับอบต.เนื่องจาก ผอ.กับ อบต.บางที่ไม่ค่อยลงรอย/ขัดแย้งกัน เพราะฉะนั้นถ้าบางพื้นที่ที่ ผอ.กับ อบต.ขัดแย้งกันรองประธานก็สามารถทำงานแทนได้ แต่ถ้าพื้นที่ใดไม่ได้ขัดแย้งกันก็ไม่มีปัญหาอยู่แล้ว

องค์ประกอบกรรมการระดับตำบล

- เสนอใช้คำว่าศูนย์ปฏิบัติการไข้หวัดนกระดับตำบล แทน เพราะคำว่าศูนย์ไม่มีใครเป็นใหญ่ ไม่ใช่นายกอบต.เป็นใหญ่
- ขั้นตอนในการปฏิบัติงานในตำบล บุคคลที่สำคัญที่สุดของตำบล คือ กำนัน ซึ่งจะสั่งการทาง ผอ. และประสานงานกับ อสม. อบต.สั่งชาวบ้านไม่ได้ กำนันจะเป็นผู้ประสานงานจากอำเภอและจังหวัด ส่วน อบต.มีหน้าที่สนับสนุนงบประมาณให้คำเสนอแนะในการประชุม และตอนนี้ก็พบว่า อบต.กับ ผอ.ก็มีการขัดแย้งกัน 50 - 50 เพราะฉะนั้นการประสานงานกำนันจะมีส่วนช่วยได้มาก
- โครงสร้าง/องค์ประกอบกรรมการเฝ้าระวังไข้หวัดนกระดับตำบล ควรให้ความสำคัญทั้งกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านและ อบต. เพราะ หากกำนันสั่งงานมาแต่ อบต.ไม่อนุมัติงบประมาณก็ไม่สามารถทำงานได้สำเร็จ โดยให้นายอำเภอเป็นผู้สั่งการมา

- ด้านตำแหน่งประธาน และรองประธานในที่ประชุมมีความคิดเห็นที่หลากหลาย โดยตำแหน่งประธานได้พิจารณาว่าควรเป็นนายก อบต. หรือกำนัน และมีความเห็นว่านายกอบต.และปลัดอบต.ควรมีตำแหน่งควบคู่กัน เพราะต้องทำงานร่วมกันอยู่แล้ว โดยในส่วนของปลัดอยู่ในส่วนปฏิบัติการ เป็นผู้ช่วยให้ข้อเสนอแนะข้อปฏิบัติในการดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย จึงได้ข้อสรุปว่าประธานควรเป็นนายกอบต. โดยมีปลัดอบต.เป็นรองประธานและกำนันควรเป็นที่ปรึกษาของศูนย์ปฏิบัติการระดับตำบล
- ตำแหน่งเลขานุการกรรมการเฝ้าระวังไข้หวัดนกระดับตำบลควรเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการส่วนสาธารณสุขของอบต.หรือเทศบาล โดยตำแหน่งหากจะนำโครงสร้างดังกล่าวไปดำเนินการปฏิบัติขอเสนอให้ทางรัฐบาลจัดสรรงบประมาณเพื่อช่วยเหลือศูนย์ปฏิบัติการทั้งระดับหมู่บ้านและตำบล ตามสัดส่วนของขนาด อบต. ให้ประชาชนสามารถใช้ช่องทางสื่อสารโดยตรงไปที่ อบต.และสอ.ได้ สำหรับเจ้าหน้าที่สอ.นั้นมีการปฏิบัติงานดูแลผู้ป่วยซึ่งมีปริมาณมากอยู่แล้ว เกรงว่าหากทำหน้าที่เป็นเลขานุการดำเนินงานจะไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร และที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มักจะได้รับวิจารณ์จากผู้ปฏิบัติว่าเอาเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยไปอยู่ในหน่วยกำจัดสัตว์ ถ้าท้องถิ่นมีการถ่ายโอน มีบุคลากรครบ ก็น่าจะดีกว่า โดยทางสอ.น่าจะทำหน้าที่ประสานงานข้อมูล เป็นฝ่ายที่ปรึกษาด้านวิชาการเพื่อเผยแพร่
- ควรเพิ่มเกษตรตำบลและนักวิชาการเกษตร หรือเจ้าหน้าที่ในส่วนการเกษตรเป็นกรรมการด้วย เพราะคนเหล่านี้มีบทบาทในการประสานงานระดับหมู่บ้านทำงานร่วมกับชาวบ้านมาก
- ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของ อบต.เข้าไปด้วย ไม่ใช่มีแต่นายกเพียงคนเดียว

ภารกิจกรรมการระดับตำบล

- อาจต้องแยกเป็นทีม เช่น ทีมแผน/งบประมาณ คือ อบต. เพราะว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของ อบต. โดยตรงในการป้องกันโรค และทีมปฏิบัติการ คือ กำนัน/ผญบ.ให้ร่วมมือกัน
- ถ้ามีศูนย์ตำบลก็ควรมีงบประมาณในด้านองค์ความรู้ มีนักวิชาการระดับตำบล และมีการให้ความรู้กับชาวบ้านเป็นระยะ
- รัฐบาลต้องเข้าใจความสำคัญของศูนย์ระดับตำบล

ภารกิจองค์การบริหารส่วนตำบล

- อบต.ควรรับผิดชอบภารกิจประชาสัมพันธ์สื่อสารความเสี่ยงระดับตำบลและแลกเปลี่ยนข่าวสารกับพื้นที่ข้างเคียง

- ทุก อบต.ต้องมีความต่อเนื่อง และใช้ KPI มาเป็นตัวชี้วัด มาตรฐานของ อบต.ต้องให้เจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบ
- ข้อจำกัดของกรมปศุสัตว์ คือ ไม่มีเจ้าหน้าที่ในระดับตำบล ดังนั้น ความสำคัญของท้องถิ่นคือ จำเป็นที่ต้องเข้มแข็งและยืนได้ด้วยตัวเอง ท้องถิ่นต้องเข้ามามีส่วนร่วมมาก ๆ เพราะมีอิทธิพลต่อตัวชาวบ้านมาก และน่าจะเป็นศูนย์รวมของชาวบ้านได้
- ควรกำหนดกรอบให้ อบต.มีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์หรือพนักงานสัตวบาลเป็นเจ้าหน้าที่เฉพาะทางมาอยู่ที่ อบต.อย่างน้อย 1 คน/1 อบต.เพื่อให้ได้รับถ่ายทอดความรู้เป็นประจำในด้านเทคนิคสัตว์ต่าง ๆ ช่วยส่งเสริมด้านการควบคุมสุขอนามัยของผู้บริโภค และดำเนินกิจกรรมทางด้านปศุสัตว์ระดับตำบล เช่น การส่งเสริมการเลี้ยงไก่ของชาวบ้าน
- ควรให้ความรู้ในเรื่องการฆ่าสัตว์กับชาวบ้าน โดยอาจผ่านช่องทาง อสปศ. ควรกระจาย อสปศ./อาสาใช้หัวคนก โดยใช้งบประมาณของท้องถิ่น จัดอบรมให้ความรู้ด้านการป้องกันโรครวมถึงดูแลเรื่องใช้หัวคนกด้วย
- ภารกิจของ อบต.ควรจะมีการเก็บค่าธรรมเนียมหรือภาษีแก่ผู้เลี้ยงสัตว์ปีกทุกชนิด เพื่อให้เจ้าของสัตว์มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมอาจไม่ต้องมาก อบต.ทุกแห่งสามารถออกข้อบัญญัติของ อบต.ในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเลี้ยงสัตว์ได้ตามพรบ. สาธารณสุข พ.ศ. 2535
- ควรกำหนดเรื่องใช้หัวคนกไว้ในแผนประจำปี ในทุกอบต.

กรรมการระดับอำเภอ

- ควรใช้คำว่าศูนย์ปฏิบัติการเพราะทุกวันนี้มีอยู่แล้ว มีนายอำเภอเป็นประธาน ปศอ. สสอ. โดยหน้าที่ต้องทำงานอยู่แล้ว ไม่ควรเน้นคำว่า ปศอ. อยากให้ชื่อออกมาโดยรวม ต้องช่วยกันทำงาน จึงควรใช้คำว่าศูนย์ปฏิบัติการใช้หัวคนกระดับอำเภอ โดยมี นายอำเภอเป็นประธาน ปศอ./สสอ. จะเป็นรองประธาน หรือเลขาก็ได้ภาพรวมควรออกมาเป็นองค์การบริหาร เพราะทุกคนมีส่วนร่วม
- ปศอ.ถ้าอำเภอเล็กลงพื้นที่ได้ แต่ ถ้าอำเภอใหญ่พื้นที่เยอะคงไม่ได้ เนื่องจากมีบุคลากรจำนวนไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเทคนิควิธีนำต้นแบบไปติดตั้งให้สำเร็จ ได้ผลยั่งยืน

- ในระยะแรกเมื่อ อบต.เข้ามามีส่วนเป็นเจ้าของ เจ้าหน้าที่ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นระดับอำเภอจังหวัด คงต้องเข้ามาช่วยดูแลไประยะหนึ่ง เมื่อ อบต.มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่เมื่อนั้น อบต.ก็คงเดินเรื่องได้เองเต็มที่

- ยกย่องชมเชยให้รางวัลชุมชนต้นแบบที่จัดการเรื่องนี้ได้ดี และขยายต่อ
- ควรมีการทดสอบรูปแบบ และประเมินผล เป็นระยะสั้น ระยะยาว และควรมีการให้กลุ่มที่เกี่ยวข้องได้มาแสดงความคิดเห็นด้วย เช่น อสม.
- ปัญหาที่มีมากที่สุด คือ ชาวบ้านเขาไม่ให้ความร่วมมือ สิ่งที่สำคัญคือ น่าจะให้ชาวบ้านรับรู้ความสำคัญอันตรายของไข้หวัดนก

การสร้างความเข้าใจต่อประชาชน/ผู้ที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และตระหนักถึงเรื่องการป้องกันและควบคุมไข้หวัดนก

- อยากให้ปศุสัตว์ สาธารณสุขเข้ามาให้ความรู้กับชาวบ้าน มาแนะนำวิธีป้องกัน และทำลายสัตว์
- เรื่องการประชาสัมพันธ์ มันต้องเริ่มมาทีละระดับ ระดับแรก คือ ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจ เพราะชาวบ้านหลายท่านยังเข้าใจไม่ตรง ยังไม่ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ต้องรีบแก้ไข ควรจะเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อเป็นระยะ ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องส่งข้อมูลและประสานสื่ออย่างต่อเนื่อง และต้องสร้างองค์ความรู้แก่ชุมชน ให้รู้จักการป้องกัน เฝ้าระวัง แก้ปัญหาโรคไข้หวัดนกอย่างถูกต้อง และต่อเนื่อง
- เพิ่มการประชาสัมพันธ์ โดยขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วนโดยให้ความสำคัญในเรื่องนี้ อย่างต่อเนื่อง การให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจัง โดยเน้นที่ประชาชนเป็นหลัก
- ควรเน้นการพัฒนาศักยภาพ และเครือข่ายอาสาสมัครในระดับหมู่บ้าน ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันและการเฝ้าระวังไข้หวัดนกในระดับหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นองค์กรที่เล็กรองจากสถาบันครอบครัว เหตุต่าง ๆ ที่เกิดก็ต้องเกิดจากหมู่บ้าน ฟาร์มใหญ่ ผู้เลี้ยงสัตว์ปีก ผู้ประกอบการ ก็ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งการควบคุมการแจ้งเหตุ การเฝ้าระวังต่าง ๆ ก็ต้องเริ่มที่หมู่บ้าน หากหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจ และจริงจัง ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังแล้ว การที่จะขจัดโรคนี้ไม่ยากเลย อยู่ที่การให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับอันตรายของโรคเมื่อเกิดขึ้นมันมีผลอย่างไรต่อสุขภาพ และชีวิต ทรัพย์สินของผู้ได้รับความเดือดร้อนต่อผลกระทบอื่นนี้

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

- หากมองว่าเป็นการจัดการอย่างมีส่วนร่วมโดยชุมชนและอปท. ในส่วนของกรรมการควรเป็นลักษณะของ อปท. กับท้องถิ่น ส่วนภูมิภาคควรเป็นฝ่ายส่งเสริม/สนับสนุนการปฏิบัติในระดับชุมชน ลักษณะจะทำให้ท้องถิ่นทำงานได้ดี

- เพื่อให้การสื่อสารความเสี่ยงมีประสิทธิภาพ น่าจะเปลี่ยนชื่อไข้หวัดนกเป็นโรคอื่น เหมือนที่เปลี่ยนยาฆ่าเป็นยาบ้า ซึ่งมีความน่ากลัวมากกว่าคำว่าไข้หวัดนก เป็นการใช้จิตวิทยาด้านการทำสื่อ

9.4 ต้นแบบที่ได้

การจัดสนทนาเพื่อวิพากษ์ และให้ข้อเสนอแนะร่างต้นแบบที่ 1 และ 2 เป็นการนำเสนอ และทดสอบต้นแบบ ฯลฯ ที่ทีมวิจัยได้จัดทำขึ้นมาโดยอาศัยข้อมูลและผลที่ได้จากการดำเนินงานวิจัยตลอดโครงการที่ผ่านมา เสนอต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรื่องไข้หวัดนก เพื่อต้องการทราบแนวคิด ความเป็นไปได้ในการนำต้นแบบ ฯลฯ ไปใช้ปฏิบัติจริงในพื้นที่ รวมทั้ง ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่สามารถนำไปปรับให้ได้ต้นแบบที่นำไปใช้ได้จริงในการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนก

ข้อมูลที่ได้จากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มทั้ง 2 ครั้งนั้น พบว่าผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เห็นด้วยกับตัวแบบที่ทางทีมวิจัยเสนอ แต่บางส่วนก็อาจจะมีแนวคิด และข้อเสนอแนะที่แตกต่างกันไป ในส่วนรายละเอียดของตัวแบบไม่ว่าจะเป็นในด้านองค์ประกอบ ด้านภารกิจ ของกรรมการเฝ้าระวังไข้หวัดนกในระดับหมู่บ้าน หรือระดับตำบล ซึ่งข้อมูลที่ได้นั้นทางทีมวิจัยก็นำไปประมวล และปรับละเอียดเพื่อได้ต้นแบบที่พึงต้องการที่มาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การจัดการป้องกันและควบคุมโรคไข้หวัดนกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

ในส่วนตัวแบบมีการปรับคือ

1. ให้สถานีอนามัยอยู่ภายใต้ อบต. หรือในความหมายคือ

(1.1) อบต. ที่รับการถ่ายโอนสถานีอนามัยมาสังกัดกับ อบต. แล้ว หรือ อยู่ในช่วงการถ่ายโอนสถานีอนามัยไปสังกัด อบต. ตามพรบ. กำหนดแผนฯ และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ อบต.

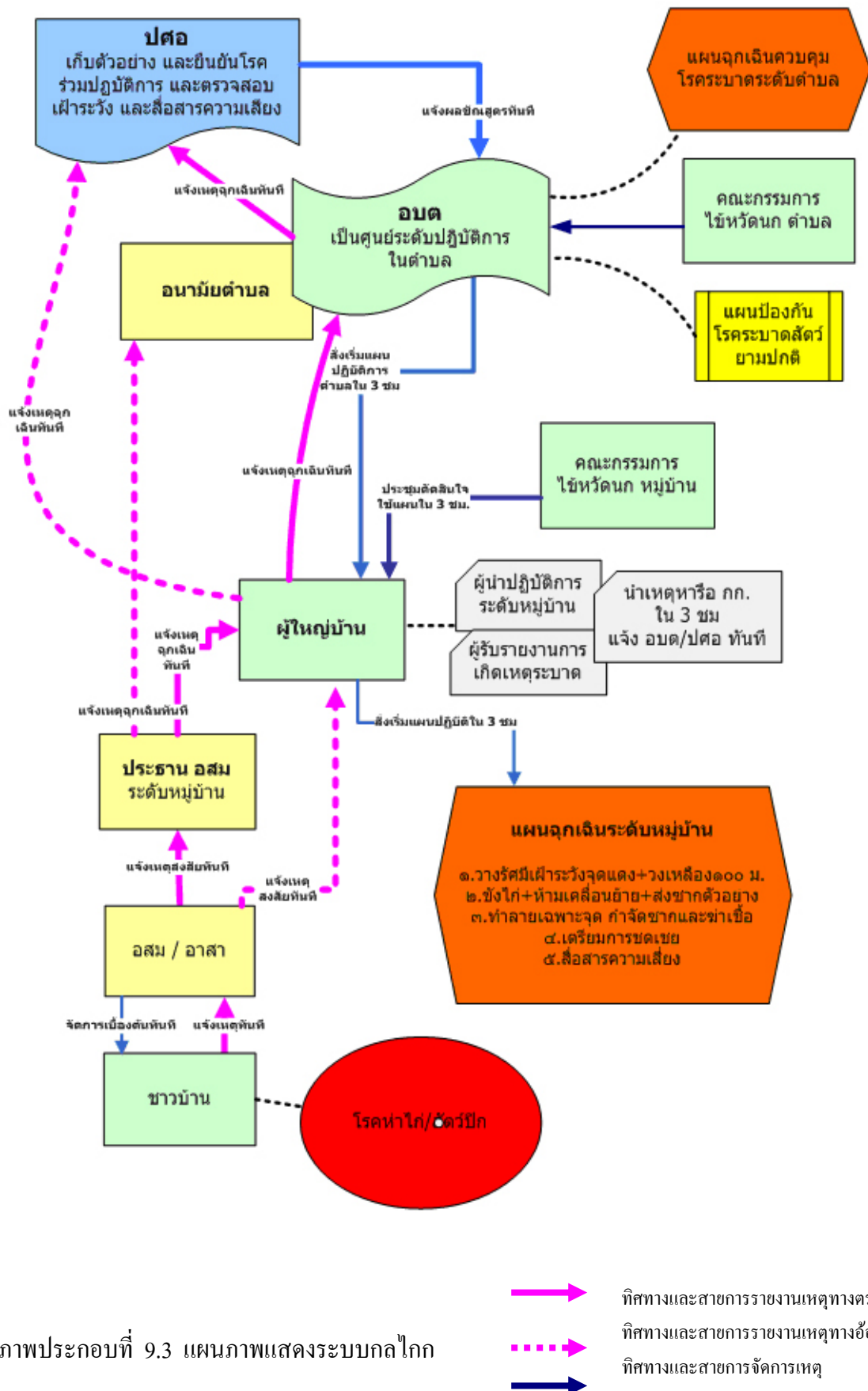
(1.2) ยังไม่ได้มีการถ่ายโอนสถานีอนามัยไปสังกัดกับ อบต. ตามนิติบัญญัติ แต่ก็สามารถบริหารจัดการได้ โดยให้สถานีอนามัยจัดการเรื่องไข้หวัดนกร่วมกับ อบต.

2. ในรูปภาพที่ระบุว่าอบต. เป็นเจ้าภาพระดับปฏิบัติการในตำบล เปลี่ยนเป็น อบต. เป็นศูนย์ระดับปฏิบัติการในตำบล

3. เพิ่มรูปภาพแสดงคณะกรรมการไข้หวัดนกตำบลลงในตัวแบบ

ในส่วนการทำงานมีการปรับในรายละเอียดของด้านองค์ประกอบ และภารกิจของศูนย์ปฏิบัติการดังกล่าวไว้ตามภาพสรุปต้นแบบดังนี้

แผนภาพแสดงระบบกลไกการทำงานของต้นแบบ

ภาพประกอบที่ 9.3 แผนภาพแสดงระบบกลไก

ตารางที่ 9.3.1 เอกสารประกอบต้นแบบ กรรมการใช้หวัดนกระดับหมู่บ้าน

กรรมการใช้หวัดนกระดับหมู่บ้าน

องค์ประกอบ

- ประธาน - ผู้ใหญ่บ้าน
- รองประธาน - สอ.บ. 2 คน
- เลขฯ - ประธาน อสม.
- สมาชิก - ประธานประชาคมหมู่บ้าน
- ประธานกลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่มผู้สูงอายุ
- คณะกรรมการหมู่บ้าน
- ผู้แทนผู้เลี้ยงสัตว์ปีกในหมู่บ้าน
- อาสาปศุสัตว์หมู่บ้าน
- อปพร.

ภารกิจ

สถานการณ์ปกติ

- 1. สำรวจสภาพการเลี้ยงสัตว์ปีก(สำรวจไก่ทำบัญชีประชากรไก่ของหมู่บ้าน)
- 2. ทำโปรแกรมสื่อสารความรู้เกี่ยวกับการป้องกันคนไม่ให้ติดโรคสัตว์
- 3. ทำวัคซีนสัตว์ปีก

สถานการณ์สงสัยโรคระบาด

- พิจารณาตัดสินใจใช้แผนฉุกเฉินระดับหมู่บ้านก่อนหรือไม่ ระหว่างที่ยังรอผลยืนยันการเกิดโรคหรือการพิจารณาอนุมัติแผนฉุกเฉินระดับตำบล(ที่ครอบคลุมหมู่บ้านเกิดโรค)จากอบต.
- เมื่อได้รับการยืนยันผลการเกิดโรคระบาดอันตรายจากอบต. มีหน้าที่ปฏิบัติการควบคุมโรคร่วมกับอบต. โดยปฏิบัติตามแผนฉุกเฉินระดับหมู่บ้าน มีกิจกรรมดังนี้

1. รายงานและแจ้งเหตุการเกิดโรค
2. ประกาศจุดระบาด พื้นที่บริเวณเฝ้าระวัง
3. กำจัดซาก/สัตว์ปีกที่สงสัยว่าเป็นไข้หวัดนก
4. ส่งซากตัวอย่างเพื่อชันสูตรยืนยันโรค
5. (ร่วม) ควบคุมการเคลื่อนย้าย
6. (ร่วม) ฆ่าเชื้อ
7. (ร่วม) ซดเชย
8. สื่อสารความเสี่ยงในระดับหมู่บ้าน

ตารางที่ 9.3.2 เอกสารประกอบต้นแบบ กรรมการใช้หวัดนกระดับตำบล

กรรมการใช้หวัดนกระดับตำบล

องค์ประกอบ

ประธาน	- นายก อบต.	
รองประธาน*	- (ปลัด อบต.)	
เลขานุ*	- (หัวหน้าสถานีอนามัยตำบล)	
กรรมการ	- กำนัน / ผู้ใหญ่บ้าน	
	- สมาชิก อบต. ทุกหมู่บ้าน	
	- ผู้แทน อสม.	
	- ผู้แทนกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ปีก	
	- ตัวแทนสถานีวิทยุ	
	- ตำรวจ	
	- ครู / อาจารย์ / ผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ	
	- เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ (ระดับตำบล)	
	- เกษตรตำบล/นักวิชาการ (ตำบล)	
ที่ปรึกษา	- สาธารณสุขอำเภอ	- ปศุสัตว์อำเภอ
	- นายแพทย์	- นายสัตวแพทย์

ภารกิจ

สถานการณ์ปกติ

- ดำรงสภาพการเลี้ยงสัตว์ปีก
- ทำแผนส่งเสริมสุขภาพสัตว์ปีก
- บำรุงรักษาระบบเฝ้าระวังโรคระบาดสัตว์ หรือโรคสัตว์ติดคน

สถานการณ์สงสัยโรคระบาด

- ปฏิบัติตามแผนฉุกเฉินระดับตำบล มีกิจกรรมดังนี้
 1. ประกาศจุดระบาด พื้นที่บริเวณเฝ้าระวัง
 2. รายงานและแจ้งเหตุการณ์เกิดโรค
 3. กำจัดซาก/สัตว์ปีกที่สงสัยว่าเป็นไข้หวัดนก
 4. สักชำตัวอย่างเพื่อชันสูตรยืนยันโรค
 5. (ร่วม) ควบคุมการเคลื่อนย้าย
 6. (ร่วม) ฆ่าเชื้อ
 7. (ร่วม) ซดเชย
 8. สื่อสารความเสี่ยงในระดับตำบล

หมายเหตุ; * = มีความเห็นว่าตำแหน่งรองประธาน และ เลขานุ ควรเปิดให้ นายก อบต.เป็นผู้เลือกเพื่อให้งานเข้ากันได้

ตารางที่ 9.3.3 เอกสารประกอบต้นแบบ การกิจในการเฝ้าระวังไข้หวัดนกขององค์การบริหารส่วนตำบล

ภารกิจในการเฝ้าระวังไข้หวัดนกขององค์การบริหารส่วนตำบล

1. กำหนดแผนงาน/งบประมาณของอบต. ในการเฝ้าระวัง และควบคุมโรคระบาดสัตว์ปีก
2. กำหนดภารกิจ/กิจกรรมเฝ้าระวังที่ต้องปฏิบัติรวมถึงวิธีปฏิบัติในการรายงานโรค
3. จัดบุคลากรและงานที่รับผิดชอบด้านโรคระบาดสัตว์
4. กำหนดเป็น KPI ของตำบล
5. มีคณะกรรมการดูแล และตัดสินใจประกาศใช้แผนฉุกเฉิน เพื่อหยุดยั้งการระบาด
6. รับผิดชอบร่วมกับหมู่บ้านในการดำเนินมาตรการควบคุมโรค
7. ประกาศพื้นที่หมู่บ้านโรคระบาด สีแดง/เหลือง/เขียว
8. พัฒนาศักยภาพ และเครือข่ายอาสาสมัคร/จัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้
9. ประชาสัมพันธ์และสื่อสารความเสี่ยงระดับตำบล และพื้นที่ใกล้เคียง
10. ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีกของชาวบ้าน

ตารางที่ 9.3.4 เอกสารประกอบต้นแบบ กรรมการปฏิบัติการไข้หวัดนกระดับอำเภอ

กรรมการปฏิบัติการไข้หวัดนกระดับอำเภอ

องค์ประกอบ

- ประธาน - นายอำเภอ
- รองประธาน - ปลัดฝ่ายความมั่นคง
- เลขา/กรรมการ - ปลัดสัตว์อำเภอ, สาธารณสุขอำเภอ

ภารกิจ

1. แสดงข้อมูลระบาดวิทยาของโรค
2. การกำหนดเขตระบาดของโรค
3. เฝ้าระวังและตรวจติดตามปฏิบัติการควบคุมโรค
4. รับผิดชอบเชิงพื้นที่ และการใช้มาตรการตามกฎหมาย
5. ประสานงานกับหน่วยเหนือ
6. สร้างเสริมความเข้มแข็งบนเครือข่ายสุขภาพสัตว์ระดับอำเภอ
7. สนับสนุนเทคนิค วิชาการ/กำลังคน/เครื่องมือ แก่ท้องถิ่น
8. สื่อสารความเสี่ยงระดับอำเภอ
9. สนับสนุนงบฉุกเฉินเพื่อเป็นค่าชดเชยในการกำจัดสัตว์
10. กำหนดการตั้งด่านกักสัตว์เพื่อควบคุมการเคลื่อนย้าย